

AANVULLING VAN BOEK 7 VAN HET BURGERLIJK WETBOEK MET EEN NIEUWE AFDELING 7.2A.2 EN MET DE NIEUWE TITELS 7.2B EN 7.2C (CONSUMENTENKREDIETOVEREENKOMSTEN, GOEDERENKREDIET EN GELDLNING)

MEMORIE VAN TOELICHTING

ALGEMEEN

1. Inleiding

ALGEMEEN

1. Bij de Wet van 19 mei 2011, Stb. 246, tot Wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek en de Wet op het financieel toezicht ter implementatie van richtlijn nr. 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad (PbEU L 133/66) is een nieuwe titel 2A betreffende consumentenkredietovereenkomsten in Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek (BW) ingevoegd (Kamerstukken II 2009/10, 32 339. nrs 1-4) Deze wet (hierna: de Implementatiewet) beoogt uitsluitend te regelen wat noodzakelijk is voor de implementatie van richtlijn 2008/48/EG (hierna: de richtlijn).

Nu op Europees niveau de regels met betrekking tot het consumentenkrediet voorlopig zijn uitgekristalliseerd, is de tijd ook rijp om gevolg te geven aan de toezegging in het verleden bij diverse gelegenheden gedaan om de overgebleven privaatrechtelijke materie van de Wet op het consumentenkrediet alsmede de materie van de koop op afbetaling en de huurkoop in titel 7A.5A van het Burgerlijk Wetboek en in de Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken tezamen in een aanvulling van Boek 7 BW te regelen, waarbij rekening moet worden gehouden met de Implementatiewet.

Een belangrijk punt is daarbij dat zo kan worden tegemoetgekomen aan de behoefte om de op dit punt bestaande regels te verminderen of te versoepelen en beter op elkaar af te stemmen. Daarbij is vooral gestreefd naar vermindering van dwingend recht. Wel dient de bescherming van de consument op een redelijk niveau te worden gehandhaafd, maar dat neemt niet weg dat voor bedrijven onderling het dwingende recht zoveel mogelijk is beperkt.

Het wetsvoorstel betreft in het bijzonder de volgende vier punten:

a) In de eerste plaats dient, zoals gezegd, de materie van de Wet op het consumentenkrediet (hierna: Wck) voor zover het privaatrecht betreft, overgebracht te worden naar het Burgerlijk Wetboek. Dat is al aangekondigd bij de totstandkoming van

de Wck (MvA II, Kamerstukken II 1987/88, 19 785, nr. 7, blz.9) en in de MvT bij de aanpassing van de Wck aan de Boeken 3, 5 en 6 Burgerlijk Wetboek (Kamerstukken II 1990/91, 22 109, nr. 3, blz. 1, punt 2). Deze aankondiging is herhaald in de brief van de staatsecretaris van Economische Zaken en de minister van Financiën aan de voorzitter van de Tweede Kamer (Kamerstukken II 1999/2000, 27 231, nr. 1) en in de memorie van toelichting betreffende het wetsvoorstel voor de Wet financiële dienstverlening (Kamerstukken II 2003/04, 29 507, nr. 3, p. 18). Intussen kan dit niet langer worden uitgesteld, nu het publiekrechtelijk deel van de Wck, evenals de Wet financiële dienstverlening, is opgegaan in de Wet op het financieel toezicht (hierna: Wft), waarbij wederom is aangegeven dat het privaatrechtelijk deel naar het BW zal worden overgebracht (Kamerstukken II 2005/06, 29 708, nr. 19, blz. 494 en 525). Daarbij verdient aandacht dat, zoals hierna onder 4 zal worden aangegeven, een aantal regels van de Wck zijn versoepeld of niet zijn overgenomen.

b) In dat kader zullen tevens de bepalingen van titel 7A.5A betreffende koop op afbetaling en huurkoop van roerende zaken (artikelen 1576 – 1576x) opnieuw moeten worden gezien. Duidelijk is dat zij in belangrijke mate verouderd zijn en dat zij ten dele zijn achterhaald door de Wck die op dezelfde materie van toepassing is en beter met latere ontwikkelingen rekening houdt. Zoals hierna zal worden toegelicht, zal een nieuwe regeling alle gevallen van goederenkrediet van roerende zaken, niet registergoederen, moeten omvatten. Een belangrijk punt is daarbij dat de nieuwe regels anders dan de bestaande, alleen nog maar dwingend zijn als het een consumentenkredietovereenkomst betreft.

c) Toegezegd is verder een nieuwe regeling betreffende de huurkoop van onroerende zaken; zie de brief van 26 april 2004 van de Minister van Justitie aan de voorzitter van de Tweede Kamer en de voorzitter van de Eerste Kamer, waarbij een eerder wetsvoorstel betreffende deze materie werd ingetrokken (Kamerstukken II en I 2003/04, 24 212, nr. 7 resp. nr A). De bedoeling is de thans geldende Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken (hierna: TWHOZ) te vervangen door een regime dat de huurkoop van onroerende zaken vergemakkelijkt door veel dwingende regels te schrappen, maar dat toch voor wat betreft huurkoop van woonruimte aan de huurkoper een behoorlijke bescherming geeft. Bij de behandeling in de Eerste Kamer van genoemd wetsvoorstel bleek destijds dat de kamer met het oog op de bescherming van de huurkoper van woonruimte bezorgd was over het schrappen van de verbintenisrechtelijke bescherming van de TWHOZ. Daarop is het wetsvoorstel dan ook uiteindelijk gestrand (Kamerstukken I 2002/03, 24 212, nr. 209, p. 8).

d) Ten slotte hangt met de onderhavige materie nauw samen de regeling van verbruikleen van geld, nu te vinden in de huidige artikelen 1791 – 1810 van titel 7A.14, die uit 1838 stamt. In het kader van de kredietovereenkomsten dient ook deze regeling te worden gemoderniseerd, wat eveneens tot een vermindering van regels leidt.

TOEPASSINGSGBIED

2. In het oog moet worden gehouden dat de regelingen van titel 7A.5A BW, titel 7A.14 BW en van de TWHOZ geen beperking van het toepassingsgebied inhouden tot consumentenovereenkomsten. Hetzelfde geldt voor het voorontwerp voor afdeling 7.1.11 betreffende koop op afbetaling uit 1972 en destijds uitgegeven door de Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf te 's-Gravenhage. Maar een beperking tot – kort gezegd – consumentenovereenkomsten geldt wel voor de Wck en ook voor de richtlijn.

Dat roept de vraag op of voor de materie van het goederenkrediet eenzelfde beperking van het toepassingsgebied zou moeten gelden als die van de Wck en de richtlijn.

Vóór een dergelijke beperking pleit dat men zo een samenhangend stuk consumentenbescherming krijgt, waarvan alle onderdelen gelijk zijn afgegrensd: alleen overeenkomsten met consumenten vallen eronder. Maar de argumenten daartegen zijn sterker. In een dergelijk systeem geeft het wetboek voor niet-consumentenovereenkomsten op het terrein van koop op afbetaling, huurkoop en als huurkoop op te vatten financiële lease geen enkele houvast meer. Dat zou in strijd komen met het belang van het bedrijfsleven bij duidelijkheid en loopt ook niet in de pas met het - met het oog op deze duidelijkheid gekozen - systeem van veel andere titels in Boek 7, in de eerste plaats titel 7.1 (koop, zie artikel 7:6), maar ook titel 7.7 (opdracht, zie artikel 7:413 jo 408 lid 3), titel 7.12 (aanneming, zie afdeling 2, artikelen 765-769), en titel 7.14 (borgtocht, zie afd. 2, artikelen 857-864). Dit systeem komt erop neer dat de regeling van de overeenkomst voor alle soorten partijen geldt, maar alleen voor consumentenovereenkomsten dwingend is. Ook de regeling van huurkoop onroerende zaken en van geldlening zullen niet tot consumentenovereenkomsten beperkt kunnen worden. Ook de TWHOZ is dat niet, noch ook het voormelde wetsvoorstel 24 212.

3. Hiervan uitgaande wordt de volgende aanpak voorgesteld.

a) Aan titel 7.2A wordt na de artikelen 57-73 die dan in een eerste afdeling moeten worden ondergebracht, een tweede afdeling toegevoegd, met bepalingen uit de Wck van algemene aard, voor zover zij voor handhaving in aanmerking komen. Deze afdeling geldt, evenals de eerste afdeling, alleen voor consumentenkrediet. Voorts geldt titel 7.2A, afdelingen 1 (artikel 7:57 lid 1 onder c en n) en 2 (artikel 7:75), zowel voor geldkrediet, als voor goederenkrediet, als ook voor krediet ter financiering van diensten.

b) Na titel 7.2A wordt een nieuwe titel 7.2B toegevoegd, waarin de bepalingen betreffende goederenkrediet worden opgenomen, die niet alleen op overeenkomsten van goederenkrediet met consumenten van toepassing zijn, maar ook op zodanige

overeenkomsten tussen andere partijen, zoals bedrijven. De eerste afdeling van deze titel omvat – kort gezegd – de materie van titel 7A.5A (afdeling 7.1.11, koop op afbetaling, van het voorontwerp van 1972) en de overige bepalingen uit de Wck die specifiek het goederenkrediet betreffen. Deze afdeling is beperkt tot roerende zaken niet-registergoederen en daarin wordt bepaald dat zij alleen dwingend is voor consumentenovereenkomsten (artikel 97). Van een regeling ter financiering van diensten die ook voor niet-consumenten geldt, is afgezien, nu daaraan geen behoefte bestaat.

c) In titel 7.2B volgt dan een tweede afdeling betreffende huurkoop van onroerende zaken. Artikel 112 jo 117 maakt de regeling van dwingend recht in geval van huurkoop van woonruimte.

d) In een nieuwe titel 7.2C worden enkele bepalingen betreffende geldlening opgenomen, ten dele met gebruikmaking van titel 7.2 (verbruikleen) uit het voorontwerp van 1972, voor zover het verbruikleen van geld betreft. Hier gaat het uiteraard alleen om geldkrediet.

e) Het dwingende recht ziet er als volgt uit. Afdeling 7.2A.1 (artikelen 57-72) ziet alleen op consumentenkredietovereenkomsten (art 57 lid 1 onder c). Deze afdeling is krachtens artikel 73 van dwingend recht in die zin dat daarvan niet ten nadele van de consument kan worden afgeweken. In het wetsvoorstel bepaalt artikel 83 dat ook van afdeling 7.2A.2 (artikelen 75-83) niet ten nadele van de consument kan worden afgeweken. Het gaat hier om de consument in de zin van artikel 57 lid 1 onder a. De nieuwe titel 7.2B (goederenkrediet) geldt niet alleen voor consumenten, maar voor alle kredietnemers (zie hierboven onder Toepassingsgebied onder 2) en is zoals daar aangegeven alleen voor zover het consumenten betreft van dwingend recht (artikel 97). Ook hier wordt voor de omschrijving van consument de formulering van artikel 57 lid 1 onder a gevolgd. Slechts artikel 92 (ongerechtvaardigde verrijking) is ook voor niet-consumenten-kredietnemers van dwingend recht (artikel 98). Artikel 85 bepaalt voorts dat als op de overeenkomst van goederenkrediet naast afdeling 7.2B.1 ook titel 7.2A van toepassing is, het dwingende consumentenrecht ook voor deze overeenkomst van goederenkrediet geldt voor zover het om consumentengoederenkrediet gaat. Voorts zijn de bepalingen van titel 7.1 voor wat betreft consumentenkoop ook van toepassing op koop op afbetaling, huurkoop en de koop als sluitstuk van de financiële lease (zie ook hierna bij artikel 84 onder 5). Artikel 112 bepaalt welke bepalingen van onderafdeling 7.2B.2.1 (huurkoop onroerende zaken) van dwingend recht zijn met in aanvulling daarop artikel 117 dat het dwingende recht van de huurkoop van woonruimte in onderafdeling 7.2B.2.2 regelt.

WET OP HET CONSUMENTENKREDIET

4. Na deze Inleiding volgt eerst een overzicht van de bepalingen van de Wck met het oog op de vraag of deze moeten vervallen of naar het BW moeten worden overgebracht. Bij de Implementatiewet zijn al vervallen de huidige artikelen 4, 30, 32, 37 en 38, onderdeel b, 39 en 45.

Van de overgebleven bepalingen van de Wck komt een aantal in aanmerking om in het BW te worden gehandhaafd. Het gaat hier om een bescherming van de consument die de richtlijn niet regelt. Die bescherming doet soms wel erg gedetailleerd aan, maar het lijkt vooralsnog in het algemeen niet opportuun te beginnen met de bestaande bescherming onnodig te verminderen. Men zie hierna bij de artikelen 31, 33, 40-43 en 44.

Artikel 1

Deze bepaling, bevattende de definities, kan vervallen. De definities voor de hele titel 2A zijn al opgenomen in artikel 7:57. Enkele definities van artikel 1 blijven van belang voor het goederenkrediet van titel 2B en zijn overgenomen in artikel 84 van het wetsvoorstel.

Artikel 2

Dit artikel kan, zoals het volgens de Implementatiewet (artikel II onder B) is komen te luiden, vervallen, nu het opgaat in de voorgestelde artikelen 7:75 en 7:85.

Artikel 3

In de Implementatiewet is naar aanleiding van bezwaren van de zijde van de praktijk bij nota van wijziging (Kamerstukken II 2009/2010, 32 339, nr 7) het aanvankelijk geschrapte artikel 3 alsnog gehandhaafd. Artikel 3 bepaalt dat de Wck niet geldt voor krediettransacties waarbij de krediet som meer dan € 40.000,= bedraagt. De vraag rijst of deze algemene limiet in dit wetsvoorstel alsnog kan vervallen. Dat zou betekenen dat de aan de Wck ontleende maar vaak gewijzigde bepalingen ook gaan gelden voor consumentenkrediet tot bedragen van meer dan € 40.000,=.

Deze vraag lijkt met name van belang voor de voorgestelde artikelen 76 (36 Wck), 77 (33 Wck), 78 (31 Wck), 79 (40 lid 1 Wck), 80 (43 Wck), 81 (41 leden 1-2 Wck), 82 (44 lid 1 Wck) en 89 (40 lid 2 Wck). Voor de artikelen van de Wck betreffende huurkoop zoals de artikelen 41 lid 3, 42 en 44 lid 2 Wck (90, 95 en 92 wetsvoorstel) speelt de vraag nauwelijks, omdat voor de regeling van huurkoop in het BW geen limiet geldt.

Het wetsvoorstel laat de gedachte van een algemene limiet als die van artikel 3 in beginsel vallen. Ook in titel 7.2A van de Implementatiewet is van het opnemen van een algemene limiet afgezien, zij het dat op een enkele plaats bij een bijzondere bepaling een limietbedrag voorkomt; men zie artikel 7:68 lid 3 waar sprake is van een limiet van € 75.000,=.

Voorts hebben bij deze keuze de volgende overwegingen een rol gespeeld.

- a. De hoogst toegelaten kredietvergoeding, bedoeld in de artikelen 34-36 Wck wordt vervangen door artikel 7:76 in verbinding met artikel 4:35 Wft. Als hier behoefte is aan beperking van het gebied waarvoor de hoogst toegelaten kredietvergoeding zal gelden, tot kredieten beneden een bepaalde limiet, kan deze limiet worden opgenomen in de AMvB waarnaar artikel 4:35 Wft verwijst.
- b. Artikel 33 Wck wordt vervangen door artikel 7:77 waarbij de bepaling van artikel 33 onder d vervalt. Als bijv. de bepaling van artikel 33 onder c voor omvangrijke kredieten moeilijkheden geeft, kan worden bezien of voor dit speciale geval alsnog een limiet moet worden toegevoegd.
- c. De uitsluiting van bezitloos pandrecht van artikel 40 lid 1 Wck wordt in artikel 7:79 aanzienlijk beperkt, nl tot roerende zaken, eventueel toekomstige roerende zaken. Een beperking tot kredieten beneden een bepaalde limiet lijkt daarom niet meer nodig.
- d. Ook bij de hiervoor vermelde artikelen 7:78, 80 tot en met 83 en 89 lijkt geen behoefte aan beperking tot kredieten beneden een bepaalde limiet.

Artikel 5

Deze bepaling, die bepaalt dat de gemeentelijke kredietbank voor kredietverlening niet is gehouden aan de artikelen 33 onder d inzake nietige bedingen betreffende arbeidsloon enz. en 40 betreffende stil pandrecht op de aangeschafte zaak, kan eveneens vervallen. Volgens artikel 4:37, eerste lid, Wft dienen de Gemeentelijke Kredietbanken (GKB's) zich te houden aan de volledige hoofdstukken IV en V van de Wck, dus ook aan de in hoofdstuk IV opgenomen artikelen 33 onder d en 40. Daarmee heeft artikel 5 Wck dat in hoofdstuk I staat, zijn betekenis verloren, ook in de versie opgenomen in de wet van 12 mei 2005, Stb 339.

Artikel 31

Deze bepaling bevat een regel van consumentenbescherming die voor handhaving in aanmerking komt; zie artikel 7:78.

Artikel 33

Deze bepaling komt voor handhaving in aanmerking, zij het in aangepaste vorm; zie het voorgestelde artikel 7:77.

Artikel 33 verklaart een vijftal bedingen "nietig". De eerste drie (a. tussentijdse verhoging van de kredietvergoeding; b. nevenovereenkomsten; c. vervroegde opeisbaarheid) zijn in artikel 7:77 opgenomen. Het is wenselijk de consument tegen deze bedingen te beschermen.

Het beding onder e (afwijking van het bepaalde in de artikelen 34-46) gaat op in het thans voorgestelde artikel 7:83, dat bepaalt dat van onderafdeling 7.2A.2 niet ten nadele van de consument kan worden afgeweken. Dit laatste artikel leidt overigens niet tot nietigheid maar tot vernietigbaarheid van de zijde van de consument, zoals ook het bij de Implementatiewet vastgestelde artikel 7:73 doet.

Ten slotte verdient nog opmerking dat een andere mogelijkheid is om de materie van artikel 33 onder a, b, c en d over te laten aan de regeling van algemene

voorwaarden in de artikelen 6:231 en volgende. Daarvan is echter afgezien, omdat deze bedingen niet onder de specifieke gevallen van de artikelen 6:236 en 6:237 zijn te brengen en dus alleen zijn te bestrijden langs de minder zekerheid biedende weg van het algemene artikel 6:233 sub a.

Artikelen 34-36

In artikel 34 worden verschillende vormen van kredietvergoeding limitatief opgesomd. In artikel 35 wordt bepaald dat bij algemene maatregel van bestuur de ten hoogste toegelaten kredietvergoeding wordt vastgesteld. In artikel 36 wordt het de kredietgever en de leverancier verboden een hogere kredietvergoeding in rekening te brengen. Het wetsvoorstel handhaaft de "ten hoogste toegelaten kredietvergoeding". De regeling van deze materie kan worden overgelaten aan artikel 4:35 Wft dat bepaalt dat bij algemene maatregel van bestuur regels kunnen worden gesteld met betrekking tot de ten hoogste toegelaten kredietvergoeding. In artikel 76 van dit wetsvoorstel wordt daarom bepaald dat aan de consument geen hogere kredietvergoeding in rekening kan worden gebracht dan is toegelaten ingevolge artikel 4:35 Wft. Nu artikel 4:35 Wft een bestuursrechtelijke voorziening geeft, kan hier met een simpele bepaling worden volstaan; zie het voorgestelde artikel 76. De artikelen 34-36 Wck kunnen daarmee alle drie vervallen.

Artikel 38

De bepaling kan vervallen. De bepaling onder b is al vervallen bij de Implementatiewet. De bepaling onder a was bedoeld voor het geval dat bij wijze van een soort zekerheid al ingevulde en ondertekende betaalmiddelen als cheques en girale betalingsopdrachten zouden worden afgegeven die niet bestemd waren voor een vervroegde aflossing, maar door de kredietgever na het opeisbaar worden voor de inning van de vordering konden worden gebruikt. Dat was voor de kredietgever vooral aantrekkelijk in geval gegarandeerde betaalmiddelen als girobetaalkaarten en eurocheques. Maar die bestaan inmiddels niet meer. Daardoor heeft artikel 38 een belangrijk deel van zijn praktische betekenis verloren.

Verder is onduidelijk of de bepaling een privaatrechtelijke sanctie heeft. Die kan in elk geval niet zijn dat een door middel van de betaalopdracht door de kredietgever verkregen betaling ongeldig zou zijn, zodat de consument nog eens zou moeten betalen, noch ook dat de consument een procedure kan beginnen om de betalingsopdracht terug te vorderen. Dat maakt dat de handhaving van het verbod van artikel 38 langs privaatrechtelijke weg niet goed mogelijk is.

Artikelen 40-43

Deze artikelen betreffende pand en eigendomsvoorbehoud kunnen worden gehandhaafd. Wel moet erop worden gewezen dat de artikelen 40 lid 1 en 41 leden 1-2 (in beginsel geen bezitloze pandrechten) bij het consumentenkrediet thuis horen evenals artikel 43 (pandrecht op verzekeringspenningen) en de artikelen 40 lid 2, 41 lid 3 en 42 in de regeling van het goederenkrediet. Zie de voorgestelde artikelen 7:79,

80, 81, die alleen voor consumentenkrediet gelden en de artikelen 89, 90 en 95, die mede voor bedrijfskrediet gelden.

Artikel 41 lid 4

Deze artikelen betreffende het niet-toelaten van de kredietgever of leverancier tot de woning of het erf kan vervallen wegens artikel 12 Grondwet dat voor een bevoegdheid een woning te betreden een wet eist. Een wetsbepaling die alleen betreden van het erf uitsluit gaat wel erg ver en is ook niet nodig.

Artikel 44

Deze bepaling betreft ontbinding wegens wanprestatie. Dit valt niet onder de richtlijn. Lid 1, dat zegt dat ontbinding alleen door de rechter kan geschieden, is overgenomen in artikel 82. Vooral lid 2, dat de verbetering van de vermogenstoestand van een der partijen betreft, is hier belangrijk. In dit verband wordt verwezen naar artikel 7 richtlijn 87/102/EEG, dat via ongerechtvaardigde verrijking hetzelfde probleem regelde, maar dat niet in de huidige richtlijn terugkeert. Ook daaruit kan worden afgeleid dat de nieuwe richtlijn de kwestie aan het nationale recht overlaat. Een regel in deze trant hoort thuis bij het goederenkrediet; zie het voorgestelde artikel 92. Zie voorts artikel 7A:1576t en artikel 22 lid 2 van UNIDROIT Model Law on Leasing, aanvaard in Rome op 13 november 2008, dat is ontleend aan de UNIDROIT Convention on International Financial Leasing, gesloten in Ottawa op 28 mei 1988, waar deze materie wordt geregeld in artikel 13. Het gaat telkens om dwingend recht (artikel 14 richtlijn 87/102/EEG, artikel 22 lid 3 Unidroit Model Law on Leasing en artikel 5 Unidroit Convention on International Financial Leasing). De bepaling kan dan het beste worden ondergebracht in de regeling van het "goederenkrediet", zoals voorgesteld in de artikelen 7:92 en 98.

Artikel 46

Dit artikel bepaalt dat de regels omtrent nietigheid en vernietigbaarheid mede van toepassing zijn, kan vervallen op grond van de Verordening (EG) Nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I)

Artikelen 47-48a

Deze artikelen opgenomen in Hoofdstuk V Wck, betreffen schuldbemiddeling. Dit hoofdstuk is niet privaatrechtelijk van aard en hoort derhalve niet in het Burgerlijk Wetboek thuis. Het gaat hier om toezicht op degenen die er hun bedrijf van maken te bemiddelen bij het treffen van een regeling met de schuldeisers van iemand die in financiële moeilijkheden is geraakt. In de memorie van toelichting op het wetsvoorstel betreffende de Wet financiële dienstverlening (Kamerstukken II 2003/2004, 29 507, nr 3, p. 18) is aangekondigd dat hoofdstuk V van de Wck in een andere wettelijke context zal worden geregeld in het kader van een bredere aanpak van de

schuldenproblematiek bij particulieren. Zodra dat is gebeurd kan ook hoofdstuk V Wck vervallen.

GOEDERENKREDIET

5. In het huidige recht is het goederenkrediet alleen geregeld in de vorm van koop op afbetaling en huurkoop met betrekking tot roerende zaken, niet registergoederen, alsmede vermogensrechten (de huidige titel 7A:5A BW). Ook de Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken ziet alleen op huurkoop. Voor wat betreft de roerende zaken, niet registergoederen, zal deze opzet moeten veranderen en in de voorgestelde eerste afdeling van titel 7.2B is dit dan ook gebeurd. Die verandering is nodig, omdat zowel de richtlijn als de Wft, als ook de Wck, die voortbouwt op richtlijn 87/102/EEG op dit terrein, goederenkrediet in het algemeen betreffen. Zie artikel 3 onder c en n van de richtlijn, artikel 1:1 onder "krediet" en dan sub b onder 1° en 2° Wft en artikel 1 onder a Wck. Dat betekent dat de regeling blijkens het voorgestelde artikel 84 van titel 7.2B niet alleen koop op afbetaling en huurkoop omvat, maar ook allerlei drie of meer partijenverhoudingen, waarbij leverancier en financier verschillende bedrijven zijn, en ook vormen van financiële lease. Verder moet zoals in de Wck gebeurt (artikelen 40-43), worden gedacht aan door pand gedekt goederenkrediet in die zin dat de financier van de zaak tot zekerheid een pandrecht op die zaak krijgt, zulks naar voorbeeld van het hypothecair krediet, waarbij tot zekerheid van het voor de aankoop geleende geld op de onroerende zaak een hypotheek wordt gevestigd. Het moet niet mogelijk zijn om ten koste van de consument het voor deze geldende dwingende huurkooprecht te ontgaan door de weg van het door pand gedekt goederenkrediet in te slaan, als het om consumentenkrediet gaat. Het dwingende recht moet daarom ook daarvoor gelden.

Dat de driepartijenovereenkomst of combinatie van samenhangende overeenkomsten regelmatig voorkomt, blijkt ook uit HR 23 januari 1998, NJ 1999, 97 en 14 januari 2000, NJ 2000, 307, over "gelieerde" overeenkomsten, een rechtspraak die verder gaat dan artikel 45 Wck, waar een overeenkomst tussen leverancier en financier geëist wordt. Voormelde rechtspraak stelt die eis niet. Net als in artikel 3 onder n van de richtlijn en artikel 57 lid 1 onder n jo lid 5 van de Implementatiewet volstaat een "commerciële eenheid" als daar bedoeld. De redactie houdt met deze mogelijkheid rekening door het geval uitdrukkelijk te vermelden in de artikelen 84 lid 1, 96 en 99 en voorts door, waar nodig, van (alle) partijen te spreken. Zie bijv. de artikelen 84 lid 3, onder a, 86 lid 4, 92 lid 1 en 93 lid 2.

Wat de financiële lease betreft, moet er de aandacht op worden gevestigd dat de Wck in artikel 4 lid 1 onder e, zoals dit vóór de Implementatiewet luidde, de mogelijkheid opent voor bepaalde zaken ook huur onder de regeling te brengen, waarvoor een AMvB nodig is. Van deze mogelijkheid is geen gebruik gemaakt. Deze mogelijkheid is dan ook niet gehandhaafd. De wet zelf hoort te bepalen in hoeverre huur/lease overeenkomsten onder de regeling vallen.

De omschrijving van de overeenkomst van goederenkrediet is als gevolg van een en ander noodzakelijkerwijs vrij vaag, zowel in de richtlijn als in de Wck. In het voorgestelde artikel 84 lid 1 van titel 7.2B wordt mede rekening gehouden met de terminologie van de richtlijn. Duidelijkheidshalve wordt in lid 2 aangegeven dat net als nu, althans mede aan huurkoop en koop op afbetaling moet worden gedacht. Dat is bovendien ook duidelijker omdat veel van de bepalingen van de eerste afdeling van titel 7.2B ontleend zijn aan de huidige regeling van koop op afbetaling cq huurkoop, zij het dat in de nieuwe redactie telkens gesproken wordt van kredietgever en kredietnemer.

Ook maakt deze opzet makkelijker de gehandhaafde bepalingen van de Wck en die betreffende huurkoop in elkaar te schuiven. Daarbij zij eraan herinnerd dat aanvankelijk in artikel 71 Wck de toepasselijkheid van de huurkoopregeling in het BW werd uitgesloten (behoudens een aantal uitdrukkelijk vermelde bepalingen, te weten de artikelen 1576 a, h, k-n, r, u, w en x). Intussen is weliswaar artikel 71 Wck bij de wet van 12 mei 2005, Stb. 339, vervallen (Kamerstukken II 2003/2004, 29 507, nr 3, blz. 18 en 107), maar dat kan niet verhullen dat de Wck en de regeling van huurkoop in het BW dezelfde materie uiteenlopend regelen. Het wetsvoorstel maakt daar een einde aan.

Vervolgens is er de al vermelde moeilijkheid dat de huidige huurkoopregels van titel 7A.5A evenals het voorontwerp voor afdeling 7.1.11 uit 1972, zien op alle huurkoop, terwijl de Wck alleen ziet op – kort gezegd – consumentenovereenkomsten, zoals ook de richtlijn doet. Zoals al aangegeven, kiest titel 7.2B voor een regeling die in beginsel voor alle contractanten geldt, zodat wat uit de Wck komt, nu tot alle overeenkomsten van goederenkrediet wordt uitgebreid. De bezwaren die men daartegen zou kunnen hebben, worden opgevangen door artikel 97, dat bepaalt dat de regeling alleen voor consumenten dwingend is.

Afdeling 7.2B.1 laat in beginsel het goederenrecht over aan Boek 3 BW, in het bijzonder aan artikel 3:92 betreffende eigendomsvoorbehoud en de artikelen 3:236-258 betreffende pandrecht.

HUURKOOP ONROERENDE ZAKEN

6. Het gaat hier om de materie van de huidige TWHOZ die voor alle onroerende zaken een regeling van huurkoop bevat van een zo strikt dwingend recht, dat een dergelijke huurkoop in de praktijk nauwelijks voorkomt. Deze wet, die in 1973 is tot stand gekomen en sinds 1974 voor alle onroerende zaken geldt, moet worden gezien in verband met de toen bestaande misstanden, erop neerkomend dat de figuur van huurkoop werd gebruikt om het dwingende huurrecht betreffende woonruimte te omzeilen, wat in het bijzonder gebeurde bij woningen bestemd voor weinig draagkrachtige bewoners in een tijd van grote schaarste juist van dit soort woningen.

In 1988 heeft de Raad voor Onroerende Zaken erop gewezen dat binnen het bedrijfsleven grote behoefte bestond aan de mogelijkheid om bedrijfspanden door

middel van financiële lease te financieren. De Raad, ondersteund door het Verbond van Nederlandse Ondernemingen, heeft er daarom op aangedrongen om de regeling van de TWOHZ te wijzigen om dit mogelijk te maken. Als bezwaar tegen deze wet werd aangevoerd dat verschillende dwingendrechtelijke bepalingen van verbintenisrechtelijke aard ernstige belemmeringen voor overeenkomsten als voormeld opleveren, waarbij men met name het oog had op artikel 9 (wijziging door de rechter van de overeenkomst wegens een wanverhouding tussen de verplichtingen van de huurkoper en de huurverkoper), artikel 10 (geen aanpassing of indexering van de koopprijs gedurende het contract), artikel 11, derde lid, (bij wanprestatie door de huurkoper heeft deze recht op terugbetaling van reeds voldane aflossingen) en artikel 12, eerste en tweede lid, (vervroegde aflossing is steeds mogelijk, met een dwingende regel betreffende de rentevoet). Betoogd werd dat aan een bescherming van de huurkoper bij bedrijfspanden door dergelijke bepalingen geen behoefte bestaat, omdat het gaat om overeenkomsten tussen professionele partijen. Voorgesteld werd daarom de bestaande regels voor bedrijfsruimte te liberaliseren, waarnaast voor woonruimte dan een strikt dwingendrechtelijk regime zou kunnen blijven bestaan. Men zie over dit alles de memorie van toelichting bij het voorstel tot Vaststelling en invoering van afdeling 7.1.12 (huurkoop onroerende zaken) van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (Kamerstukken II 1994/1995, 24 212, nr 3, p. 1-3).

Een en ander heeft na raadpleging van verdere betrokken organisaties geleid tot genoemd wetsvoorstel 24 212, waarin werd voorgesteld om onder intrekking van de TWHOZ, in Boek 7 een nieuwe afdeling 7.1.12 in te voegen betreffende de huurkoop van onroerende zaken, die een sterk geliberaliseerde regeling van deze huurkoopovereenkomsten bevatte en die zowel voor bedrijfspanden als voor woonruimte als ook voor andere onroerende zaken bedoeld was. De regeling kwam erop neer dat de huurkoper een goederenrechtelijke bescherming kreeg vergelijkbaar met die van de TWHOZ door inschrijving van de akte van huurkoop in de openbare registers, waarna bezwaring of vervreemding van de zaak niet ten nadele van de huurkoper werkt, evenmin als het faillissement van de huurverkoper. De verbintenisrechtelijke bescherming inzake vervroegde aflossing en indexering van de koopprijs kwam echter te vervallen (Kamerstuk II 1994/1995, 24 212, nr 3, p. 4-5). Dit wetsvoorstel werd in 1996 door de Tweede Kamer aanvaard.

In de Eerste Kamer is het wetsvoorstel evenwel op bezwaren gestuit. Deze bezwaren komen erop neer dat het wetsvoorstel geen behoorlijke bescherming bood aan de huurkopers van woonruimte tegen misstanden als die welke tot de TWHOZ hadden geleid. Tevens speelde een rol dat artikel 6:215 BW betreffende gemengde overeenkomsten de vraag opriep in hoeverre de bepalingen betreffende huur, waarbij vooral werd gedacht aan de huur van woonruimte, ook op de overeenkomst van huurkoop van toepassing zouden zijn, een kwestie waarmee in wetsvoorstel 24 212 nog geen rekening kon worden gehouden, nu de nieuwe regeling van de huur van woonruimte in de vierde titel van Boek 7, pas in 2003 in werking is getreden.

Uiteindelijk heeft de regering het wetsvoorstel in verband met deze bezwaren ingetrokken bij brieven van 26 april 2004 aan de voorzitters van de Tweede en Eerste

Kamer, zoals hiervoor onder Algemeen, Inleiding sub 1 onder c al is vermeld. Deze brieven bevatten tevens de toezegging dat een nieuwe regeling zal worden voorgesteld waarin met de voormelde bezwaren rekening zal worden gehouden.

Intussen geldt nog steeds dat er behoefte is aan de mogelijkheid van huurkoop van onroerende zaken. Het gaat hier immers om een financieringswijze die een alternatief biedt voor het gebruikelijke hypothecair krediet. Daarbij is van belang dat het bij huurkoop gemakkelijker is om te komen tot een financiering van 100% met vreemd geld, terwijl bij hypothecair krediet de financiering ten dele met eigen geld pleegt te geschieden, omdat de kredietgever de hypothecaire zekerheid slechts voldoende zal achten als de onroerende zaak een substantiële overwaarde heeft.

Tegen de achtergrond van dit alles ligt het voor de hand om in de thans voorgestelde regeling die van wv 24 212 tot uitgangspunt te nemen, nu dat wetsvoorstel door de Tweede Kamer is aanvaard, maar een afzonderlijke regeling voor de huurkoper van woonruimte op te nemen, die aan de huurkoper ook verbintenisrechtelijk voldoende bescherming biedt. Daarvoor is evenwel geen aansluiting gezocht bij de regeling van titel 7.4 BW betreffende huur van woonruimte, nu hoofdbestanddeel van de bescherming van een huurkoper goederenrechtelijk van aard is en de obligatoire bepalingen van het huurrecht hiermee niet goed te verenigen zijn. Daarom is in artikel 101 lid 3 buiten twijfel gesteld dat het huurrecht hier niet geldt. De dwingendrechtelijke bepalingen van obligatoire aard van het wetsvoorstel sluiten bij deze goederenrechtelijke bescherming in de voorgestelde onderafdeling 1 van afdeling 2 van titel 7.2B aan. Men zie de voorgestelde artikelen 113-117. Zoals uit artikel 117 blijkt is daarbij mede de constructie gebruikt dat bepalingen die voor huurkoop van onroerende zaken in het algemeen van aanvullend recht zijn, voor de particuliere huurkoper van woonruimte dwingend zijn. In artikel 112 is aangegeven welke bepalingen voor alle overeenkomsten van huurkoop van onroerende zaken dwingend zijn. Wat de voormelde bepalingen van de TWHOZ betreft, moet worden opgemerkt dat hiervan artikel 10 en artikel 11 in aangepaste vorm zijn overgenomen in artikel 116 van het wetsvoorstel en artikel 12 leden 1 en 2 in artikel 115 van het wetsvoorstel. Artikel 9 TWHOZ is niet overgenomen. Een algemene bevoegdheid van de rechter om de overeenkomst te wijzigen wegens wanverhouding tussen de verplichtingen van huurkoper en huurverkoper leidt tot onnodige onzekerheid voor beide partijen en is bovendien niet nodig in verband met het na de TWHOZ in werking getreden nieuwe vermogensrecht, dat vernietiging of aanpassing van de overeenkomst wegens misbruik van omstandigheden mogelijk maakt, als ook wijziging van de overeenkomst wegens onvoorziene omstandigheden. Men zie artikel 3:44 lid 4 BW in verband met artikel 3:54 lid 2 BW en voorts artikel 6:258 BW.

7. Goederenkrediet betreffende onroerende zaken is uiteraard niet beperkt tot huurkoop. Ook hypothecair krediet is een vorm van goederenkrediet, als het dient ter financiering van de onroerende zaak waarop de hypotheek wordt gevestigd. Maar die figuur wordt al voldoende geregeld in titel 9 van Boek 3 BW. Bovendien is het

hypothecair krediet onderworpen aan het toezicht van de Wet op het financieel toezicht.

Ten slotte verdient nog opmerking dat de bepalingen van titel 2A niet op huurkoop van onroerende zaken van toepassing zijn, noch ook op hypothecair goederenkrediet. Men zie artikel 58 lid 2 onder a en b.

8. In artikel I onder F en in artikel II zijn nog enkele wijzigingen in de Boeken 3 en 7 BW ter bescherming van de huurkoper opgenomen. Verder verdient opmerking dat op de huurkoopovereenkomst mede titel 7.1 betreffende koop van toepassing is. Ook daaraan kan de huurkoper een zekere bescherming ontleen.

GELDLENING

9. Het wetsvoorstel bouwt voort op de huidige, sterk verouderde titel 7A.14 BW betreffende verbruiklening en titel 7.2 afdeling 1 van het voorontwerp 1972 betreffende verbruikleen van geld. Daarbij is mede gebruik gemaakt van Asser-Van Schaick, zesde druk, 2004 (Bijzondere overeenkomsten, deel 5-IV), hierna Asser-Van Schaick, en de daar geciteerden. De titel bevat slechts enkele algemene bepalingen betreffende geldlening, die voor de praktijk, ook die tussen particulieren, van belang kunnen zijn. De overeenkomst van geldlening is naar zijn aard een kredietovereenkomst in de zin van de titels 2A en 2B, die evenwel niet op alle overeenkomsten van geldlening van toepassing zijn, met name niet wanneer het noch om consumentenkrediet in de zin van titel 2A, noch om goederenkrediet in de zin van titel 2B gaat. In artikel 119 is tot uiting gebracht dat titel 2C niet kan afdoen aan hetgeen in de titels 2A en 2B is bepaald.

Uit het voorgaande volgt dat niet alle bepalingen van titel 7A.14 in het wetsvoorstel terugkeren. Met name de artikelen 7A:1792, 1796, 1799, 1800, 1801 en 1806 zullen vervallen. Zij zijn voor verbruikleen van geld niet of nauwelijks van belang en overigens van weinig praktische betekenis. De aansprakelijkheidsbeperking van artikel 7A:1799 in verbinding met artikel 7A:1790 betreft een materie die beter kan worden overgelaten aan de artikelen 6:74 en volgende en artikel 6:95 en volgende. Artikel 7:183 betreffende de aansprakelijkheid van de schenker kan voor overeenkomstige toepassing in aanmerking komen voor het geval de verbruikleenovereenkomst om niet wordt gesloten, wat niet steeds het geval hoeft te zijn. Het bestaande artikel 7A:1790, waarnaar artikel 7A:1799 verwijst, betreft de overeenkomst van bruikleen, die naar zijn aard een overeenkomst om niet is en waarbij overeenkomstige toepassing van artikel 7:183 eveneens voor de hand ligt.

Wat artikel 7A:1806 betreft, de artikelen 6:44 en 6:50 lid 2 voorzien al voldoende in de kwestie waar artikel 1806 op ziet.

Uit het voorontwerp 1972 is artikel 7.2.1.4 niet overgenomen. Deze bepaling maakt de uitlener, ook zonder een daarop gericht beding, bevoegd tot het vorderen van onmiddellijke terugbetaling van al hetgeen van de hoofdsom nog niet is

terugbetaald, "wanneer de lener niet onverwijld nadat zij opeisbaar is geworden, nakomt hetzij zijn verplichting om een gedeelte van de hoofdsom terug te betalen, hetzij zijn verbintenis om een rentetermijn of andere vergoeding te voldoen". Aan een dergelijke bepaling is geen behoefte. Worden de bepalingen van de overeenkomst betreffende rente en aflossing van de hoofdsom niet nagekomen, dan zal, wanneer het om een voldoende ernstige wanprestatie gaat, de overeenkomst geheel of gedeeltelijk kunnen worden ontbonden op de voet van de artikelen 6:265 e.v. met als gevolg dat terugvordering kan plaats vinden van het geleende eventueel met schadevergoeding. Het spreekt vanzelf dat ook vervroegde opeisbaarheid kan worden bedongen, in geval van een consumentenkredietovereenkomst echter binnen de grenzen gesteld door artikel 77 onder c. Artikel 7.2.1.4 strekte er blijkens de toelichting uitsluitend toe bedingen als hier bedoeld niet te hoeven uitschrijven. Het is evenwel niet wenselijk de regel van artikel 7.2.1.4 ook zonder uitdrukkelijk beding te laten gelden, ook als het om een lening tussen particulieren gaat, die hierop vaak niet bedacht zullen zijn.

In geval van een geldlening zal de aard van de overeenkomst impliceren dat artikel 6:38 niet op de vordering tot terugbetaling van toepassing is, maar dat de vraag of terug kan worden gevorderd, afhangt van hetgeen op dit punt is bedongen of uit deze titel voortvloeit. Zie met name de artikelen 123 en 124.

Ten slotte verdient nog opmerking dat mede inspiratie is gezocht in het Common Frame of Reference, opgesteld door twee werkgroepen ter voorbereiding van een Europees instrument ter zake van het contractenrecht en in januari gepubliceerd (hierna:DCFR). Part F, Loan contracts, in Book IV van de DCFR, levert voor dit onderwerp echter nauwelijks nieuwe gezichtspunten op. Het bevat slechts enkele algemene bepalingen, die niet mede op consumentenovereenkomsten zien en in het algemeen beter aan de contractsvrijheid of aan de algemene regels van contractenrecht kunnen worden overgelaten. Dat geldt met name voor de artikelen IV, F, 1:101 leden 4-5, IV, F, 1:102 en 103, IV, F, 1:105 en 106.

ARTIKELSGEWIJS

ARTIKEL I

A en B

Met het oog op invoeging van een nieuwe afdeling 2 in titel 2A van Boek 7 dient de inhoud van die titel zoals die is komen te luiden in de Implementatiewet enigszins te worden aangepast, zodat die inhoud tot afdeling 1 van die titel kan worden gemaakt.

C

Nu artikel 7A:1576h bij dit wetsvoorstel wordt ingetrokken, dient artikel 58 lid 2 onder c aangepast te worden. Zie artikel III onder A.

D

AFDELING 2

Overige bepalingen betreffende consumentenkredietovereenkomsten

Artikel 75

De bepaling heeft tot gevolg dat het toepassingsgebied van afdeling 2 van titel 2A wordt bepaald door de artikelen 57 en 58 van afdeling 1. Verder brengt het tot uiting dat de bepalingen van afdeling 2 niet aan die van afdeling 1 kunnen afdoen. Afdeling 1 berust immers op een richtlijn en strekt ertoe deze volledig te implementeren. Gevolg is voorts dat afdeling 2 evenals afdeling 1 geldt voor consumentenkrediet ongeacht het bedrag. Dat is anders dan onder artikel 3 Wck dat een maximum van € 40.000 kende. Zie wat hiervoor onder Algemeen punt 4 over artikel 3 Wck is opgemerkt.

De Wck heeft blijkens artikel 1 onder a, zoals dat vóór de Implementatiewet luidde, geen betrekking op kredieten voor een kortere termijn dan drie maanden. Deze beperking van het toepassingsgebied is in beginsel gehandhaafd in het tweede lid van artikel 2 Wck, zoals dit bij de Implementatiewet is komen te luiden, behoudens voor wat betreft de bepalingen betreffende de hoogte van de kredietvergoeding, in het wetsvoorstel opgenomen in de artikelen 76 en 77, aanhef en onder a. De beperking tot kredieten van meer dan drie maanden is in de Wck opgenomen om niet onnodig uitstel van betaling door de detailhandel of door zelfstandige beroepsbeoefenaars te bemoeilijken (zie Huls p. 35). Deze overweging geldt nog steeds. In verband daarmee is de beperking in het wetsvoorstel gehandhaafd in het tweede lid van artikel 75, terwijl een soortgelijke beperking is opgenomen in artikel 84 betreffende goederenkrediet.

Ook het derde lid van artikel 2 Wck als vastgesteld bij de Implementatiewet is in artikel 75 overgenomen; zie het daaraan toegevoegde lid 3 betreffende effectenkrediet, ontleend aan artikel 4 onder h van de Wck zoals dat vóór de Implementatiewet luidde.

Artikel 76

Zie onder Algemeen punt 4 bij de artikelen 34-36 Wck. De bepaling strekt ertoe aan niet-nakoming van een AMvB als bedoeld in artikel 4:35 Wft de privaatrechtelijke sanctie van vernietigbaarheid te verbinden; zie artikel 83 van dit wetsvoorstel. In de AMvB kan desgewenst een limiet als die van artikel 3 Wck worden opgenomen, zodat de AMvB alleen geldt voor kredieten beneden een bepaald bedrag.

Artikel 77

In deze bepaling is de inhoud van artikel 33 Wck in aangepaste vorm gehandhaafd. Onder a wordt de dienstverlener genoemd, omdat titel 7.2A anders dan de Wck ook van toepassing is op krediet ter financiering van een overeenkomst voor de verrichting van een bepaalde dienst.

De bepaling kan uit een oogpunt van consumentenbescherming niet worden gemist. Zoals onder Algemeen punt 4 bij artikel 33 Wck al is aangegeven staat de richtlijn hieraan niet in de weg. Artikel 33 onder e is opgegaan in artikel 83 van het wetsvoorstel.

Artikel 78

De bepaling inzake niet toegelaten volmachtverlening door de consument geeft in bekorte vorm artikel 31 Wck weer. De sanctie van vernietigbaarheid is in artikel 83 opgenomen. Dat ook een beding dat een recht aan de kredietnemer ontnemt, als hij zich op vernietigbaarheid beroept, nietig is, zoals het tweede lid van artikel 31 bepaalt, hoeft niet juist hier uitdrukkelijk te worden bepaald. Het geldt bij alle vernietigbaarheden.

Ook hier is net als in artikel 77 de dienstverlener toegevoegd.

Artikel 79

Evenals artikel 40 lid 1 Wck geldt deze bepaling zowel voor geldkrediet als voor goederenkrediet. Ook bij geldkrediet is derhalve bezitloos pandrecht op roerende zaken in beginsel uitgesloten.

Men kan zich afvragen of deze uitsluiting van krediet tegen bezitloos pandrecht op roerende zaken behalve als het krediet wordt verleend voor de aankoop van de verpande zaak zelf, niet te ver gaat. Men denke aan het geval van een particulier met een kostbare verzameling schilderijen, boeken of antiek die deze verzameling wil verpanden bijv. met het oog op verdere aankopen. De regeling van artikel 40 lid 1 is voorshands gehandhaafd, omdat ook dergelijke transacties voor de consument riskant kunnen zijn. Wel kan worden gedacht aan artikel IX 2:107 DCFR, dat een soortgelijke bepaling als artikel 79 bevat, maar dan alleen voor wat betreft verpanding van zaken die nog geen eigendom van de consument zijn. Toegestaan is, bij wijze van uitzondering, dan weer de verpanding van de zaak die hij door middel van krediet kan kopen.

Een verbod van verpanding van "vorderingen" van de consument, zoals neergelegd in het slot van lid 1 van artikel 40, gaat in elk geval te ver. Men denke bijvoorbeeld aan het pandrecht van de bank op door de bank voor de consument beheerde obligaties. Op dit punt is artikel 40 Wck dan ook niet overgenomen. Verpanding van de vorderingenj bedoeld in artikel 77 onder d blijft echter uitgesloten.

Artikel 80

Deze aan artikel 43 Wck ontleende bepaling betreft de werking van artikel 3:229 in het geval dat het gaat om een overeenkomstig artikel 79 verpande zaak. De toepasselijkheid van artikel 3:229 volgens welke bepaling van rechtswege een pandrecht ontstaat op vorderingen tot vergoeding die voor de verpande zaak in de plaats treden, wordt in artikel 80 lid 1 beperkt tot het geval dat de verpande zaak geheel teniet gaat. Deze beperking berust op de gedachte dat in het geval dat de zaak slechts beschadigd is, de vergoeding behoort toe te komen aan de kredietnemer, nu

de reparatie van de beschadiging ten laste van de kredietnemer komt; zie Huls p. 108, en Kamerstukken II 1987/1988, 19 785, nr 8, p. 11, over een eerdere versie van artikel 43 lid 1 van de Wck. De bepaling is mede van belang voor het geval van een eigendomsvoorbehoud, nu lid 4 zowel artikel 3:229 als artikel 80 van dit wetsvoorstel op de figuur van het eigendomsvoorbehoud van overeenkomstige toepassing verklaart.

De vraag rijst of de kredietgever niet ook recht op het in artikel 3:229 bedoelde pandrecht op de verzekeringspenningen moet hebben in het geval dat de reparaties van de zaak voor zijn rekening en niet voor die van de kredietnemer komen. Zou daaraan in de praktijk behoefte bestaan, dan kan aan artikel 80 lid 1 worden toegevoegd: "en de reparaties niet ten laste van de kredietnemer komen"

Het tweede lid regelt wanneer het pandrecht eindigt. Het geval onder b hangt samen met artikel 81 lid 2. Het pandrecht op de in lid 1 bedoelde vordering dient te eindigen op het moment dat van de zaak ook geen afgifte meer had kunnen worden gevorderd.

Artikel 81

Dit artikel is ontleend aan artikel 41 leden 1 en 2 Wck. In lid 1 wordt ter bescherming van de consument de vordering tot afgifte aan nadere eisen onderworpen, die voortvloeien uit artikel 77 onder c, 1° tot en met 6°. Het gaat hier ook net als bij de directe opeisbaarheid van de restschuld om een ingrijpende aangelegenheid. Alleen in geval van een betekenende achterstand en een dreigend vertrek naar het buitenland, faillissement en overlijden van de kredietnemer, alsmede verduistering van de zaak, mag de kredietgever de zaak opvorderen.

Het tweede lid gaat ervan uit dat na aflossing van meer dan driekwart van een krediet som het vorderen van afgifte niet redelijk meer is. De verkoopwaarde van de verpande of in eigendom voorbehouden zaak zal dan immers door de tijd gedurende welke de zaak door de consument is gebruikt sterk zijn geslonken, waarbij moet worden bedacht dat voor de meeste op krediet aangeschafte zaken de concurrentie op de markt voor tweedehandsgoederen groot is door zowel professionele tweedehandswinkels, als particulieren die via internet zoals bijv. www.martkplaats.nl tweedehandsgoederen verkopen. Het belang bij afgifte van de zaak zal voor de kredietgever dus in de regel gering zijn. Het belang bij de zaak voor de consument zal daarentegen in de regel veel zwaarder wegen, omdat het voor hem erom gaat dat hij het gebruik van de zaak kan voortzetten.

Bij doorlopende kredieten gaat het bovenstaande niet op, zodat in dat geval wel afgifte kan worden gevorderd. De bescherming van de kredietnemer wordt dan gevonden in artikel 89, krachtens welke bepaling een pandrecht van rechtswege eindigt zodra de kredietnemer aflossingen heeft gedaan ter grootte van het verschil tussen de contante prijs van de zaak en het bedrag van de contante betaling betreffende het genot van de zaak.

Artikel 82

In geval van niet-nakoming van zijn verplichtingen door de kredietnemer heeft de kredietgever op grond van de algemene regels van het contractenrecht het recht van ontbinding. Voor ontbinding van de overeenkomst is echter volgens artikel 82 wel rechterlijke tussenkomst vereist, zoals ook artikel 44 lid 1 Wck dat eist. De redactie van artikel 82 is echter niet aan dat artikel ontleend, maar sluit bij vergelijkbare bepalingen in het BW aan, met name 7:231 lid 1 en 7:376 lid 1. Voorkomen moet worden dat door ontbinding door middel van een schriftelijke verklaring de regeling van de vervroegde opeisbaarheid in artikel 77 onder c wordt doorbroken. Alleen in het geval van artikel 90, als de kredietnemer de zaak vrijwillig afgeeft, omdat hij in verzuim is met de betaling van de vervallen termijnen en hij in gebreke is gesteld, is rechterlijke tussenkomst niet nodig. De artikelen 6:265 lid 2, 266 en 267 lid 1 zijn van overeenkomstige toepassing.

In de thans voorgestelde redactie hoeft geen uitzondering te worden gemaakt voor de artikelen 37 en 38a van de Faillissementswet, nu deze redactie uitsluitend spreekt van, kort gezegd, ontbinding wegens wanprestatie van de kredietnemer en artikel 38a Faillissementswet een ander geval van ontbinding betreft, terwijl artikel 37 sinds het nieuwe vermogensrecht van 1992 niet meer van ontbinding spreekt

Artikel 83

Deze bepaling verklaart afdeling 7.2A.2 van dwingend recht. Hiervan kan niet ten nadele van de consument worden afgeweken. Afwijking ten nadele van de consument leidt tot vernietigbaarheid (artikel 3:40 lid 2 BW) waarop de consument een beroep moet doen. De Wck (artikel 33 onder e jo artikel 42 lid 5) spreekt van "ten voordele", een formule die in het BW ongebruikelijk is en waartegen door de TK bezwaar is gemaakt bij de behandeling van wv 24 212; zie nota van wijziging, nr 6, en verslag nr 5 bij artikel 7.1.12.7.

E

TITEL 2B

GOEDERENKREDIET

AFDELING 1

Goederenkrediet betreffende roerende zaken, niet-registergoederen

Artikel 84

1. Zie onder **ALGEMEEN**, punt 5, **GOEDERENKREDIET**. De bepaling beoogt de regeling van het goederenkrediet in de Wck en de regeling van koop op afbetaling en huurkoop in titel 7A.5A samen te brengen in één regeling die is afgestemd op de richtlijn consumentenkrediet. De verwijzingen bij de artikelen naar afdeling 7.1.11

betreffen het voorontwerp voor Boek 7 uit 1972, waar een enigszins gemoderniseerde versie van de koop op afbetaling en huurkoop wordt voorgesteld. In de leden 1 en 3 onder a is de beperking van de huidige regeling van de Wck tot kredieten voor een termijn van meer dan drie maanden overgenomen, zoals reeds uiteengezet bij artikel 75. Een uitzondering voor effectenkrediet als voorgesteld in artikel 75 lid 3 past niet in de voorgestelde regeling van het goederenkrediet. Die uitzondering is gemaakt met het oog op de complicaties die voor de kredietgever kunnen ontstaan, wanneer de kredietnemer de overeenkomst onverwacht beëindigt. In titel 7.2B komen geen bepalingen voor over beëindiging van de kredietovereenkomst door de kredietnemer. Zie ook artikel 100.

2. Anders dan afdeling 7.1.11 voorontwerp bevat de thans voorgestelde regeling een "strekking" van gelijke aard als die van artikel 7A:1576h lid 2. Het ontbreken daarvan is in de literatuur over afdeling 7.1.11 op goede gronden bestreden; zie de preadviezen voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht van Van Hees, Hermans en Kortmann, 1997, p. 47-48. Met name in artikel 84 leden 2 en 3 onder a-c, wordt aldus verduidelijkt dat niet alleen koop op afbetaling en huurkoop, maar ook bepaalde vormen van huur (financiële lease) onder goederenkrediet vallen. Uit artikel 84 lid 2 volgt voorts dat de regeling mede omvat bijvoorbeeld het geval dat niet, zoals bij huurkoop, de eigendom van de gefinancierde zaak wordt voorbehouden, maar door de kredietnemer aan de kredietgever een bezitloos pandrecht op de gefinancierde zaak wordt verleend, zoals hiervoor onder Algemeen, punt 5, eerste alinea al ter sprake kwam.

De vraag waar precies de grens ligt tussen een gewone huurovereenkomst en een huurovereenkomst die de strekking heeft van een overeenkomst van goederenkrediet, is opgelost door in lid 3 onder c te verwijzen naar de strekking van lid 2 door middel van de woorden "indien zij de in lid 2 bedoelde strekking heeft". Deze formulering (dezelfde strekking) komt overeen met die van het huidige artikel 1576h lid 2. De rechtspraak betreffende deze bepaling blijft dus op dit punt zijn betekenis behouden, wat er bijv. toe leidt dat zowel de huurovereenkomst die een verplichting inhoudt tot aankoop aan het einde van de overeenkomst als de huurovereenkomst die een bevoegdheid tot aankoop tegen een symbolisch bedrag bevat ("urgerende koopoptie") onder de omschrijving van artikel 84 valt. De bepaling sluit echter verdere ontwikkelingen niet uit.

3. Aantekening verdient hierbij dat in de literatuur nogal wat onzekerheid bestaat over de vraag welke huurgevallen onder de omschrijving van artikel 7A:1576h lid 2 vallen, waarbij een rol speelt dat er geen algemeen aangehangen opvatting bestaat ter zake van de (niet wettelijke) term "financiële lease". Men zie recent Houben, De civielrechtelijke kwalificatie van een financiële leaseovereenkomst met koopoptie, Maandblad voor Vermogensrecht, 2009, nr 5, p. 109-117. Ook internationaal bestaat hier geen algemene opvatting. De UNIDROIT Convention on International Financial Leasing, gesloten in Ottawa op 28 mei 1988 geeft in artikel 1 lid 2 onder c een

definitie van "financial lease" die inhoudt dat de leasetermijnen "are calculated so as to take into account in particular the amortisation of the whole or a substantial part of the costs of the equipment". Inderdaad hoeft het financieringselement niet in de koop(optie) tot uiting te komen, maar wel in de afstemming van het contract op de economische levensduur van het betreffende goed (amortisation = afschrijving). Maar kijkt men naar de UNIDROIT Model Law on Leasing, aanvaard in Rome op 13 november 2008, dan vindt men in artikel 2 een omschrijving van "financial lease" die aanzienlijk ruimer is. Die omschrijving eist namelijk noch een optie noch ook dat sprake is van een "amortisation of the whole or a substantial part of the investment of the lessor".

In de DCFR komt de kwestie op twee plaatsen aan de orde. In de eerste plaats is dat artikel IX 1:103 lid 2 onder c, waar onder de regels betreffende eigendomsvoorbehoud (The term retention of ownership device includes:) en daarmee onder de regeling van zekerheidsrechten ook financiële lease overeenkomsten worden gebracht. Het recht van de lessor wordt als volgt omschreven: "c. ownership of the leased assets under a contract of leasing, provided that according to the terms of the contract the lessee at the expiration of the lease period has an option to acquire ownership of, or a right to continue to use, the leased asset without payment or for merely nominal payment (financial leasing);" Op een dergelijke overeenkomst blijven wel de bepalingen betreffende huur van toepassing, zoals volgt uit artikel IV.B. – 1:101 lid 4 DCFR ("The application of this part of Book IV is not excluded by the fact that the contract has a financing purpose, the lessor has the role as a financing party, or the lessee has an option to become owner of the goods."). Aan de toepasselijkheid van de regeling in Book IV.B betreffende huur staat volgens dat artikel immers niet in de weg dat het contract een financieringsstrekking heeft, dat de verhuurder de rol heeft van een financier of dat de huurder een optie heeft om eigenaar te worden. Wel bevat de regeling betreffende huur enkele regels die in het bijzonder op financiële lease zijn afgestemd; zie de artikelen IV.B 2:103 lid 1, IV.B 3:104 lid 2 en IV.B 5:104 lid 2, alle betreffende huren die zijn afgestemd op afschrijving (amortisation) van het gehuurde object.

Het komt er dus op neer dat een enkele koopoptie of recht op voortgezet gebruik zonder vergoeding voldoende is om het recht van de lessor tot een eigendomsvoorbehoud in de zin van Boek IX DCFR te maken met dien verstande dat dan ook de regels betreffende huur van toepassing blijven.

Tegen deze achtergrond is voornamelijk in artikel 84 van een scherpere maatstaf afgezien. Te bedenken valt dat de regeling alleen bij consumentenovereenkomsten dwingend is (artikel 97). Tussen ondernemingen kan dus deze regeling op hun lease-overeenkomsten niet toepasselijk worden verklaard, behoudens artikel 92, dat dwingend is krachtens artikel 98.

4. Van belang is verder dat in artikel 84 lid 1 wordt aangeknoopt bij een samenstel van overeenkomsten die een commerciële eenheid vormen in de zin van artikel 57 lid 5. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de vraag of de regeling van titel 2B van toepassing

is, maar ook voor de vraag of een ontbinding of vernietiging door de kredietnemer van één van dit samenstel van overeenkomsten, gevolgen heeft voor de andere overeenkomst(en). Voor deze vraag wordt aangeknoopt bij de huidige rechtspraak van de Hoge Raad. Men zie HR 23 januari 1998, NJ 1999, 97 en 14 januari 2000, NJ 2000, 307.

Deze arresten zijn onderwerp van discussie geweest bij de totstandkoming van de Implementatiewet naar aanleiding van de vraag welke gevolgen het voor de koopovereenkomst heeft, wanneer de kredietovereenkomst die met de koopovereenkomst is gelieerd overeenkomstig artikel 66 wordt herroepen. Verwezen wordt naar de memorie van antwoord en de nadere memorie van antwoord aan de Eerste Kamer (Kamerstukken I 2010/2011, 32 339, C (p. 1-6) respectievelijk E (p. 1-6)). Zoals is uiteengezet in dit laatste kamerstuk, komt de materie van deze arresten in een algemeen kader ook in dit wetsvoorstel aan de orde. Dat heeft geleid tot opnemings van artikel 96, dat ertoe strekt aan deze rechtspraak met het oog op de rechtszekerheid nader vorm te geven voor alle gevallen van goederenkrediet die door het wetsvoorstel worden bestreken.

5. Aantekening verdient nog dat huurkoop en koop op afbetaling mede worden beheerst door titel 7.1 betreffende koop. Voor wat betreft consumentenkoop is een groot deel van titel 7.1 bovendien van dwingend recht; zie artikel 7:6. Hetzelfde geldt voor een koop die als sluitstuk van een financiële lease plaats vindt.

6. Aantekening verdient voorts dat artikel 1576h lid 3 niet is overgenomen. Deze bepaling zag op een situatie betreffende eigendomszekerheid die sinds 1992 niet meer bestaat. Men zie Huls p. 147.

7. In lid 3 sub d en e zijn de definities van "doorlopend krediet" en "kredietsoort" uit artikel 1 Wck in aangepaste vorm overgenomen.

Artikel 85

Dit artikel houdt er rekening mee dat op een overeenkomst van goederenkrediet ook titel 2A van toepassing kan zijn, wat met name zo is in het geval dat de kredietnemer een consument is. In dat geval kan de regeling van afdeling 1 van titel 2B niet aan het dwingende consumentenrecht van titel 2A afdoen. Deze afdeling is mede van toepassing op goederenkrediet, waarbij de kredietnemer geen consument is, maar in dat geval is de regeling blijkens artikel 97 niet dwingend, behoudens wat betreft artikel 92 in verbinding met artikel 98.

Artikel 86

In het geval van een consumentenkredietovereenkomst gelden de vormvoorschriften van artikel 61, ontleend aan artikel 10 van de richtlijn. Voldoende is dat de overeenkomst wordt aangegaan "op papier of een andere duurzame drager". Er is geen reden om in artikel 86 zwaardere eisen te stellen dan daar, zoals de eis van een

“ondertekende akte” als bedoeld in de huidige artikelen 7A:1576i en 1576j. Daarom is hier aansluiting bij de redactie van artikel 61 lid 1 gezocht.

Wel worden in artikel 86 minder zware eisen gesteld aan de inhoud van het geschrift waarin de overeenkomst wordt vastgelegd dan in artikel 61 lid 2 e.v.. Uit artikel 85 volgt dat, indien op de overeenkomst tevens titel 7.2A van toepassing is, de inhoud van de schriftelijke overeenkomst moet voldoen aan de eisen van artikel 61 en niet aan die van artikel 86. Wel geldt in dat geval artikel 86 lid 5, dat niet met de eisen van artikel 61 in strijd komt.

Artikel 87

De bepaling continueert artikel 7A:1576m leden 1, 2 en 3 voor alle overeenkomsten van goederenkrediet. De leden 1 en 2 zijn krachtens artikel 97 voor consumentenovereenkomsten van dwingend recht, zulks in afwijking van artikel 7A:1576m lid 5, maar in overeenstemming met artikel 7.1.11.1 van het voorontwerp.

In het derde lid is voorts tot uiting gebracht dat het alleen van toepassing is, zolang de kredietnemer geen eigenaar is. Dat lid is dus niet van toepassing in het geval van koop op afbetaling, uit hoofde waarvan de koper in de regel terstond eigenaar wordt.

Afwijking van het derde lid ten nadele van de consument laat zich niet goed denken. Artikel 1576m lid 4, dat regelt voor wiens risico de zaak komt, is niet overgenomen. Hier geldt de regeling betreffende consumentenkoop; zie artikel 7:10, dat de risicoverdeling regelt, in verbinding met artikel 7:6 dat bepaalt dat die regel van dwingend recht is.

Artikel 88

Het eerste lid correspondeert met het huidige artikel 7A:1576l, lid 2. Artikel 1576l lid 1, dat bepaalt dat de verkoper verplicht is de zaak aan de koper te leveren door aan deze de macht over de zaak te verschaffen, is overbodig geworden als gevolg van artikel 7:9 lid 3, dat bepaalt dat in geval van koop met eigendomsvoorbehoud onder aflevering verstaan wordt het stellen van de zaak in de macht van de koper, in verbinding met de artikelen 7:6 (dwingend recht) en 3:92 (eigendomsvoorbehoud).

Het tweede lid stelt buiten twijfel dat in geval van huur de artikelen 7:226 en 227 niet van toepassing zijn. Men zie het arrest van de Hoge Raad van 25 mei 1962, NJ 1962, 256 waarin wordt overwogen dat artikel 1612 (oud) BW (de voorganger van artikel 7:226) in het geval van artikel 7A:1576l lid 2 niet van toepassing is. De nieuwe regeling van de artikelen 7:226 en 227 behoort ook niet van toepassing te zijn. Zij leidt er immers toe dat de kredietovereenkomst overgaat op de verkrijger, terwijl artikel 88 lid 1 de verbintenis met de kredietgever nu juist in stand laat, zodat de overeenkomst niet overgaat.

Het derde lid stelt buiten twijfel dat lid 1, dat overgang van de overeenkomst op de enkele grond van vervreemding van de zaak uitsluit, niet afdoet aan de overdraagbaarheid van de rechten van de kredietgever langs de gewone weg van cessie (artikel 3:94 e.v.) of contractsovername (artikel 6:159). Tevens moet

rekening worden gehouden met de bepaling van artikel 69 betreffende de verweermiddelen die de consument behoudt in geval de rechten van de kredietgever dan wel de overeenkomst op een derde overgaan, en de aldus aan de consument geboden bescherming. Op "overdracht" van de overeenkomst is artikel 6:159 betreffende contractoverneming van toepassing, zodat de medewerking van de consument nodig is.

Artikel 89

Dit artikel betreft de werking van eigendomsvoorbehoud en pandrecht op de met het krediet gefinancierde zaak in geval van een doorlopend krediet. De bepaling is ontleend aan artikel 40 lid 2 Wck.

Artikel 90

Dit artikel komt materieel overeen met artikel 7A:1576s en met artikel 41 lid 3 Wck, maar is aangepast aan de regeling van ontbinding van de overeenkomst in Boek 6. In lid 1 wordt vooropgesteld dat afgifte dient te geschieden ingevolge een schriftelijke verklaring wil zij tot ontbinding leiden. In lid 2 wordt daaraan toegevoegd dat de artikelen 6:265 lid 2 betreffende de eis van verzuim, 266 inzake schuldeisersverzuim en 267 lid 1 betreffende de vorm van de uit te brengen verklaring van overeenkomstige toepassing zijn.

De bepaling is anders dan het huidige artikel 7A:1576s mede van belang voor de koop op afbetaling, die geen huurkoop is. Ook daar kan immers de overeenkomst door een schriftelijke verklaring worden ontbonden met als gevolg dat de zaak ingevolge artikel 6:271 moet worden teruggegeven.

Men lette erop dat de buitengerechtelijke ontbinding alleen plaatsvindt als het inderdaad tot afgifte komt. Het zal daarbij dus in beginsel moeten gaan om vrijwillige afgifte. Zij het dat onder de bepaling ook valt het geval dat afgifte plaats vindt onder druk van een dreigende procedure of een veroordeling op verbeurte van een dwangsom. Artikel 90 vormt een uitzondering op artikel 82, dat voor consumentenkrediet voorschrijft dat ontbinding wegens wanprestatie slechts door de rechter kan plaats vinden. Aan het slot van artikel 82 wordt dan ook op artikel 90 gewezen.

Artikel 91

Dit artikel handhaaft voor alle overeenkomsten van goederenkrediet de regel van artikel 7A:1576r. De strekking van dit artikel is de verkoper die ontbinding van de overeenkomst of teruggave van de gefinancierde zaak kan vorderen, te beschermen tegen het gevaar dat de koper, wanneer de zaak hangende het geding in diens macht blijft, de zaak verwaarloost, verduistert of op enige andere manier de verkoper schade toebrengt. Er bestaat geen reden deze in de praktijk veelvuldig toegepaste bepaling te laten vervallen.

De bepaling is niet overbodig naast artikel 223 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna Rv.). In de eerste plaats stelt zij buiten twijfel dat

op de voormelde grond afgifte van de zaak kan worden bevolen, zelfs als nog niet is komen vast te staan dat is voldaan aan de eisen voor afgifte van artikel 81 lid 1 eerste zin, waar met het oog hierop mede naar artikel 91 wordt verwezen.

In de tweede plaats eist artikel 91, anders dan voormeld artikel 223, dat de kredietgever bij de afgifte "voldoende belang" heeft. Uit artikel 97 vloeit voort dat deze eis in geval van consumentenkrediet dwingend is. De woorden "voldoende belang" komen overeen met de terminologie van artikel 3:303 BW, dat evenwel betrekking heeft op rechtsvorderingen in het algemeen en niet op het specifieke geval van een onverwijldde voorziening als hier aan de orde.

Het artikel sluit niet uit dat afgifte wordt verlangd in een afzonderlijk kort geding als bedoeld in artikel 254 van het Rv., wanneer het geding in een stadium is gekomen dat artikel 223 Rv. niet meer voor toepassing in aanmerking komt. Daarnaast beschikt de kredietgever nog over andere middelen ter bewaring van zijn recht, wanneer de zaak gevaar loopt. Zo kan hij conservatoir beslag leggen (artikel 730 Rv.), inbewaringstelling van de zaak verlangen (artikel 709 Rv.) of onderbewindstelling vragen (artikel 710 Rv.)

Artikel 91 noemt naast het geval dat ontbinding wordt gevorderd, ook het geval van een vordering tot afgifte van de zaak. Aan een dergelijke vordering zal behoefte bestaan als de overeenkomst al is ontbonden, bijv. door een verklaring als bedoeld in artikel 6:267 lid 1, wanneer het gaat om een overeenkomst tussen ondernemingen, waarop artikel 82 niet van toepassing is.

Artikel 92

Dit artikel komt overeen met artikel 1576t. Dat artikel beoogt te waken tegen onredelijke bevoordeling van de verkoper die zich zou kunnen voordoen bij bedingen krachtens welke de verkoper bij ontbinding van de overeenkomst ingevolge wanprestatie van de koper niet alleen de zaak terugneemt, maar ook alle betaalde termijnen mag behouden.

Het is wenselijk deze regel uit te breiden tot andere overeenkomsten van goederenkrediet dan huurkoop; zie artikel 44 lid 2 Wck voor consumentenkredietovereenkomsten. Ook in de literatuur zijn daarvoor stemmen opgegaan; zie bijv. J.J. van Hees, *Leasing*, diss. Nijmegen, 1997, p. 184-187, T.H.D. Struijcken, WPNR 6237, 1996, p. 655-658, *Vermogensrechtelijke aspecten van leasing*, preadviezen Vereniging voor Burgerlijk Recht, 1997, Van Hees, Hermans en Kortmann, p. 93-96 en L.P.W. van Vliet, *Eigendom als zekerheidsmiddel: moet overwaarde verrekend worden?*, NTBR 2008, 43, aflevering 2008-8.

Doordat artikel 92 van "een der partijen" spreekt, houdt het mede rekening met het geval dat aan de zijde van de kredietgever sprake is van meer partijen, zoals ook het huidige artikel 44 lid 2 Wck doet. Men denke aan de leverancier. De bepaling komt voorts overeen met wat voor de huurkoop van teboekstaande binnenschepen is bepaald in artikel 8:810 BW.

Lid 2 is ontleend aan artikel 7.1.11.17 lid 2 van het voorontwerp uit 1972. Deze bepaling strekt ertoe duidelijk te maken dat de kredietnemer bevoegd is de

rechter de waarde van de zaak te laten vaststellen, indien in de overeenkomst wordt bedongen dat de waarde van de terugontvangen zaak eenzijdig door de kredietgever zal worden bepaald en dat deze bepaling de wederpartij bindt.

Het artikel is dwingend, ook voor wat betreft overeenkomsten tussen ondernemingen; zie artikel 98 en de toelichting bij dat artikel.

Artikel 93

In dit artikel, dat is ontleend aan artikel 7.1.11.20, zijn de huidige artikelen 1576w en 1576x samengebracht. Het betreft hier de grondslag om aan de kredietgever bij toewijzing van zijn vordering jegens de kredietnemer een executoriale titel te verschaffen.

Niet meer wordt gesproken van "kan" zoals dat thans nog in artikel 1576w voorkomt. Het is niet de bedoeling dat de rechter een discretionaire bevoegdheid heeft het verzochte bevel al dan niet te verlenen, indien de kredietgever dit gevorderd heeft. Het betreft hier geen materiële wijziging ten opzichte van artikel 1576w.

In lid 2 is het bepaalde uit artikel 1576x terug te vinden. Ook hier is tot uitdrukking gebracht dat het niet om een discretionaire bevoegdheid van de rechter gaat.

De bedoeling van artikel 1576x is geweest de verkoper de keuze te laten tussen executie, gericht op teruggave van de zaak, en executie gericht op het verkrijgen van schadevergoeding, waarbij wordt voorkomen dat bij niet uitlevering over de daarbij ontstane schadelijktigheid opnieuw zou moeten worden geprocedeerd. De vaststelling van de geldswaarde is bovendien van belang voor de in artikel 92 bedoelde verrekening. Daarom wordt de bevoegdheid de geldswaarde vast te stellen dan ook aan beide partijen toegekend. Verg. Huls die op p. 108 zegt dat het vaststellen van de geldswaarde vooral met het oog op de inlossing van artikel 95 (42 Wck) van belang is.

Artikel 94

Hier keert voor alle overeenkomsten van goederenkrediet artikel 1576u terug. Het gaat hier om een retentierecht in de zin van artikel 3:290 BW.

Artikel 95

Deze bepaling regelt de materie van artikel 1576v en artikel 42 Wck. De toevoeging dat hiervan "ten voordele van de kredietnemer kan worden afgeweken" is niet overgenomen, nu hetzelfde al voortvloeit uit artikel 97, voor zover het consumenten betreft en de bepaling voor andere gevallen niet van dwingend recht is.

Artikel 96

Zoals hiervoor bij artikel 84 onder 4 al ter sprake is gekomen, is in dit artikel nader vorm gegeven aan de rechtspraak van de Hoge Raad betreffende gelieerde overeenkomsten (Zie HR 23 januari 1998, NJ 1999, 97 en 14 januari 2000, NJ 2000, 307). Die arresten betreffen met name het geval van een samenstel van

overeenkomsten die tezamen een overeenkomst van huurkoop opleveren in de zin van het huidige artikel 7A:1576h lid 3. De in deze arresten gevolgde gedachtegang leent zich voor uitbreiding tot het geval van een samenstel van overeenkomsten die tezamen een overeenkomst van goederenkrediet vormen in de zin van artikel 84 lid 1. Zij leiden voor dat geval tot het volgende resultaat.

Het enkele feit dat deze overeenkomsten tezamen een overeenkomst van goederenkrediet vormen, brengt nog niet mee dat zij steeds geacht moeten worden zozeer met elkaar verbonden te zijn, dat vernietiging of ontbinding van de ene overeenkomst noodzakelijkerwijs tot gevolg heeft dat ook de andere overeenkomst niet in stand kan blijven. Wel brengt artikel 84 lid 1, mede in het licht van de bescherming die het de kredietnemer beoogt te geven, mee dat ook al is sprake van afzonderlijke overeenkomsten, de aard van de tussen partijen bestaande rechtsverhouding op het ontstaan van een zodanige verbondenheid wijst. De uitleg van die rechtsverhouding kan echter in het licht van de omstandigheden van het geval tot een andere conclusie leiden. Daarbij zal mede moeten worden gelet op wat partijen over en weer van elkaar mochten verwachten. Deze gedachtegang laat zich aldus samenvatten dat een vermoeden bestaat dat een bevoegdheid tot ontbinding of vernietiging van de overeenkomst tot gevolg heeft dat ook de andere overeenkomst aan ontbinding of vernietiging op dezelfde grond bloot staat.

In het hiervoor bij artikel 84 al vermelde geval van de herroeping van een kredietovereenkomst die gelieerd is aan de koopovereenkomst zoals dit bij de behandeling van de Implementatiewet in de Eerste Kamer onderwerp van discussie was, bleek er voor weerlegging van voormelde vermoeden geen plaats. Artikel 66 dat strekt tot implementatie van het herroepingsrecht van artikel 14 van de richtlijn zou anders aan dit artikel 14 zijn volle werking onthouden.

De wijze waarop de ontbinding of vernietiging van de andere verbonden overeenkomst moet plaats vinden, komt in de voormelde rechtspraak niet aan de orde. Met het oog op de rechtszekerheid is evenwel gewenst dat ontbinding of vernietiging van de andere overeenkomst dient plaats te vinden met toepassing van dezelfde regels als van toepassing zijn op de ontbinding of vernietiging van de eerste overeenkomst. De wederpartijen van de kredietnemer dienen immers te weten waar zij aan toe zijn. Nu de voormelde arresten op dit punt geen duidelijk uitsluitel geven, is in artikel 96 een uitdrukkelijke bepaling te dier zake opgenomen, die overeenstemt met wat bij de voormelde discussie in de Eerste Kamer in het kader van de Implementatiewet uit de algemene regels van contractenrecht voor het daar aan de orde zijnde ontbindingsgeval is afgeleid.

Een dergelijke algemene bepaling dient echter open te laten dat uit de wet of uit de rechtsverhouding tussen partijen anders kan voortvloeien. Zo zal in geval van een doorlopend krediet ontbinding wegens wanprestatie van de gelieerde koopovereenkomst niet tot ontbinding van deze kredietovereenkomst kunnen leiden. Wel zal in het algemeen ontbinding of vernietiging van een gelieerde overeenkomst binnen dezelfde termijn als die van de eerste moeten plaats vinden. Hierbij zal rekening dienen te worden gehouden met het geval dat het gaat om partiële

ontbinding of vernietiging. Het kan zeer wel zijn dat de rechtsverhouding meebrengt dat deze ontbinding of vernietiging de andere overeenkomst niet kan aantasten.

Aandacht verdient verder dat de bepaling volgens artikel 98 van dwingend recht is, voor zover het gaat, kort gezegd, om een consumentenkrediet. Voor dat geval kan derhalve niet ten nadele van de consument van de bepaling worden afgeweken, bijv. door de bepaling dat bij ontbinding of vernietiging van de ene overeenkomst de andere overeenkomst in stand blijft, of dat de consument een boete verbeurt of schadevergoeding verschuldigd is als hij ook de andere overeenkomst ontbindt of vernietigt. Bij kredietovereenkomsten tussen bedrijven zijn partijen evenwel vrij de kwestie te regelen zoals zij passend vinden.

De vraag kan worden gesteld of de voormelde arresten naar huidig recht dwingend recht bevatten. Voor een bevestigend antwoord pleit dat het huidige artikel 7A:1576h lid 3 dwingend recht is (artikel 7A:1576a) en dat deze arresten kunnen worden gezien als uitleg van dit artikel. In het stelsel van het wetsvoorstel is het dwingende recht evenwel beperkt tot consumentenrecht. Dat brengt mee dat, zo die arresten naar huidig recht al als dwingend moeten worden opgevat, uit de thans voorgestelde regeling voortvloeit dat buiten het terrein van het consumentenkrediet, artikel 96 van aanvullend recht is.

Ten slotte verdient nog aandacht dat de voormelde arresten niet alleen van belang zijn voor de gevolgen van ontbinding of vernietiging van een der overeenkomsten, maar ook voor andere verweren van de kredietnemer, zoals een na wanprestatie van de leverancier mede jegens de kredietgever uit te oefenen opschortingsrecht; zie het voormelde arrest HR 14 januari 2000, NJ 2000, 307. Bij consumentenkrediet wordt deze situatie geregeld in artikel 67 lid 2. Voor krediet tussen bedrijven is een aanvullende bepaling in artikel 99 opgenomen. Artikel 99 is echter niet van dwingend recht, zoals uit artikel 97 voortvloeit.

De verhouding tussen artikel 96 en artikel 67 lid 2, moet aldus worden gezien dat voor het geval van ontbinding wegens wanprestatie artikel 96 nader regelt wat in beginsel reeds uit artikel 67 lid 2 voortvloeit. Dat de bevoegdheid tot ontbinding ook tegen de kredietgever kan worden ingeroepen (artikel 67 lid 2), wordt in artikel 96 in dier voege gepreciseerd dat daarvoor een tijdig tot de kredietgever gerichte verklaring nodig is. Deze eis komt niet met de richtlijn in strijd. Blijkens overweging 38 van de preambule tot de richtlijn hebben de lidstaten immers een zekere vrijheid bij het stellen van voorwaarden voordat de kredietgever ter zake van wanprestatie door de leverancier kan worden aangesproken.

Artikel 97

Hier wordt op de gebruikelijke wijze aangegeven dat deze afdeling voor wat betreft consumentenovereenkomsten van dwingend recht is. Dat niet ten nadele van de consument kan worden afgeweken, leidt tot vernietigbaarheid, zoals volgt uit artikel 3:40 lid 2 BW.

Artikel 98

Naar huidig recht volgt uit artikel 1576t dat, als de huurverkoper bij ontbinding van de overeenkomst in een betere vermogenspositie zou geraken dan bij het in stand blijven van de overeenkomst, volledige verrekening dient plaats te vinden. Deze regel was niet beperkt tot consumentenovereenkomsten, maar gold dwingendrechtelijk voor alle huurkoop gevallen. De regel wordt, zoals bij artikel 92 al is aangegeven, voor alle overeenkomsten van goederenkrediet gehandhaafd, maar zou volgens artikel 97 alleen dwingend zijn waar het consumentenovereenkomsten betreft. Dat brengt mee dat tussen ondernemingen van de bepaling zou kunnen worden afgeweken. Dat kan evenwel ook voor ondernemingen tot moeilijk aanvaardbare resultaten leiden. Daarom bepaalt artikel 98 dat, ook als geen sprake is van een consument, niet ten nadele van de kredietnemer van artikel 92 kan worden afgeweken. Ook internationale regelingen betreffende leasing kennen voor wat betreft dit punt regels van dwingend recht. Ook als het om overeenkomsten tussen ondernemingen gaat. Men zie artikel 22 van de UNIDROIT Model Law on Leasing, artikel 13 van de UNIDROIT Convention on International Financial Lease; zie ook hiervoor onder Algemeen punt 4 bij artikel 44 Wck. Artikel 22 van de Model Law zoekt het in een matigingsbevoegdheid van de rechter. Voor de oplossing van het wetsvoorstel is echter geen rechterlijke tussenkomst nodig, wat de voorkeur verdient. Men zie over de hele materie L.P.W. van Vliet NTBR 2008, 43, "Eigendom als zekerheidsmiddel: moet de overwaarde verrekend worden.". Zoals daar wordt gesuggereerd leent de bepaling zich, evenals artikel 7A:1576t deed, voor analogische toepassing in verwante gevallen.

Artikel 99

Deze bepaling verklaart artikel 67 lid 2 van titel 2A buiten het geval van consumentenkrediet, waarvoor dat artikel rechtstreeks geldt, van overeenkomstige toepassing. De kredietnemer moet indien hij er niet in slaagt van de leverancier te verkrijgen waar hij recht op heeft, zijn rechten jegens de leverancier ook kunnen geldend maken jegens de kredietgever. De bescherming die zij de kredietnemer biedt, dient ook tussen ondernemingen te gelden met dien verstande dat zij voor dit geval niet van dwingend recht is. Men lette erop dat artikel 67 lid 2 niet alleen op goederenkrediet ziet, maar ook op krediet ter financiering van diensten. Dit laatste geval valt echter buiten artikel 99, dat alleen goederenkrediet betreft.

Artikel 100

De afdeling kan ook op vermogensrechten worden toegepast, zoals thans voor het geval van huurkoop is behandeld in artikel 1576 lid 5. Men denke aan effectenlease; zie HR 28 maart 2008, LJN BC2837, NJ 2009, 578. Het is niet wenselijk om deze mogelijkheid uit te sluiten. Wel dient rekening te worden gehouden met de aard van het betrokken vermogensrecht, zoals in het slot van het artikel tot uiting is gebracht met als gevolg dat de regels van afdeling 7.2B.1 niet van overeenkomstige toepassing zijn. Volledigheidshalve wordt nog aangetekend dat de huidige Wck niet ook voor huurkoop van vermogensrechten geldt. Men zie voor effectenlease HR 5 juni 2009, LJN BH2822, NJB 2009, nr 1205. Artikel 100 heft deze lacune op.

AFDELING 2

Huurkoop van onroerende zaken

Onderafdeling 1

Algemene bepalingen

Artikel 101

Zoals onder Algemeen, punt 6, al is opgemerkt sluiten de bepalingen van deze afdeling voor een belangrijk deel aan bij het in 2004 in de Eerste Kamer gestrande wetsvoorstel 24 212. Dat geldt ook voor de leden 1 en 2 van dit artikel die zijn ontleend aan artikel 7.1.12.1 met dien verstande dat in lid 1 mede rekening is gehouden met het geval van een samenstel van overeenkomsten als bedoeld in artikel 57 lid 5 van de nieuwe titel 7.2A.

Het derde lid strekt ertoe te voorkomen dat op grond van artikel 6:215 op de huurkoop tevens de dwingende bepalingen betreffende huur van woonruimte of bedrijfsruimte dan wel betreffende pacht van toepassing zouden zijn. De bescherming van de huurkoper waarop deze afdeling betrekking heeft, behoort op de goederenrechtelijke positie van de huurkoper te berusten en niet op die betreffende huur of pacht.

Dat neemt niet weg dat anders dan in wetsvoorstel 24 212 de voorgestelde regeling de huurkoper ook beschermt door middel van een aantal bepalingen van overeenkomstenrecht, zoals ook de TWHOZ doet. Zie met name de artikelen 106, 107, 108 en 109, alsmede voor de huurkoop van woonruimte de artikelen 115 en 116. Die bepalingen zijn evenwel afgestemd op de goederenrechtelijke bescherming die om regels van eigen aard vraagt.

Ten slotte wordt er nog op gewezen dat artikel 101 geen strekkingbepaling bevat, zoals in artikel 84 voor goederenkrediet in het algemeen wel is opgenomen. Voor zover het om huurkoop van onroerende zaken die niet woonruimte betreffen, gaat, kan aan de professionele partijen worden overgelaten te kiezen tussen huurkoop en huur zonder dat ontduiking van de huurkoopbepalingen behoeft te worden gevreesd. Bij huurkoop van woonruimte is dat anders. Daar is dan ook wel een strekkingbepaling in onderafdeling 2 betreffende de huurkoop van woonruimte opgenomen. Zie artikel 113 lid 3.

Artikel 102

Dit artikel is ontleend aan artikel 7.1.12.2 van wetsvoorstel 24 212. Het stelsel van deze bepaling komt erop neer dat voor de huurkoopovereenkomst in beginsel geen vormvoorschriften gelden, maar dat ieder der partijen verplicht is eraan mee te werken dat tussen hen van de huurkoopovereenkomst een notariële akte wordt

opgemaakt die wordt ingeschreven in de openbare registers, nodig voor de goederenrechtelijke werking van de huurkoop. De goederenrechtelijke werking van de inschrijving van deze akte wordt geregeld in artikel 104. Een en ander geldt onverminderd de mogelijkheid van een "voorlopige" inschrijving bedoeld in artikel 7:3 BW. In dit wetsvoorstel wordt immers in artikel I onder F voorgesteld artikel 7:3 lid 7 te schrappen. Er is geen reden de bevoegdheid tot inschrijving van de koop van een registergoed op de voet van artikel 7:3 juist aan de huurkoper van een onroerende zaak te onthouden, nu niet langer het strakke stelsel van de TWHOZ geldt.

De verplichting tot medewerking aan de akte kan worden afgedwongen door middel van de algemene regeling van artikel 300 van Boek 3 betreffende de reële executie tot het verrichten van een rechtshandeling.

Artikel 103

Dit artikel is ontleend aan artikel 7.1.12.3 van het wetsvoorstel 24 212. Hier wordt aangegeven welke feiten betreffende de huurkoopovereenkomst kunnen worden ingeschreven. Te bedenken valt daarbij dat de huurkoopovereenkomst niet een beperkt recht is, maar een obligatoire overeenkomst, zodat voor de hier bedoelde feiten een uitdrukkelijke bepaling noodzakelijk is, nu artikel 3:17 hier geen voorziening voor geeft.

Artikel 104

Dit artikel, ontleend aan artikel 7.1.12.4 van wetsvoorstel 24 212, regelt de rechtsgevolgen van de inschrijving in de openbare registers. Een uitdrukkelijke bepaling waarin deze rechtsgevolgen omschreven worden, is noodzakelijk nu het bij de huurkoopovereenkomst niet om de inschrijving van een beperkt recht gaat, maar om die van een obligatoire overeenkomst. De regeling sluit aan bij die van artikel 7:3 lid 3 betreffende de inschrijving van de koop van een registergoed, nu het daar ook gaat om toekenning van goederenrechtelijke werking aan een obligatoire overeenkomst, zij het dat deze werking daar tijdelijk is.

Anders dan in artikel 7:3 lid 3 onder a wordt hier niet ook het geval vermeld dat een beroep kan worden gedaan op artikel 298 van Boek 3 BW inzake botsende rechten op levering. Dat artikel behoort immers niet ook ingeroepen te kunnen worden jegens een huurkoper die de inschrijving van de notariële huurkoopakte in de openbare registers verkreeg.

Het komt erop neer dat artikel 104 lid 1 de huurkoper beschermt tegen ná de inschrijving van de huurkoopakte in de openbare registers voorgevallen feiten als daar omschreven. Voor wat betreft vóór die inschrijving voorgevallen feiten wordt de huurkoper beschermd door de algemene regels van Boek 3, met name de artikelen 3:24, 25 en 26. In lid 3 wordt dit – in afwijking van artikel 7.1.12.4 van wetsvoorstel 24 212 – buiten twijfel gesteld. Dat is nodig omdat met de "rechtshandeling tot verkrijging van een recht op een registergoed" – kort gezegd – een leveringshandeling is bedoeld en niet een obligatoire overeenkomst, zoals huurkoop is. Zie Parl. Gesch. Boek 3, p. 132. Het is evenwel redelijk dat ook de huurkoper van een onroerende

zaak zich op deze bepalingen kan beroepen, omdat ook hij op de openbare registers zal moeten kunnen afgaan. Men zie ook wat hierna bij artikel 111 over de toepasselijkheid van artikel 3:88 wordt gezegd.

Het tweede lid regelt de verhouding tussen artikel 104 en artikel 7:3 BW. De inschrijving van de notariële akte van huurkoop geldt voor de toepassing van artikel 7:3 lid 4 als een levering zodat de inschrijving van de huurkoop op de voet van artikel 7:3 haar werking behoudt, wanneer de inschrijving van de notariële akte binnen zes maanden plaats vindt.

Het voorgaande ontnemt aan de huurkoper niet de mogelijkheid conservatoir beslag tot levering te leggen met toepassing van artikel 730 e.v. Rv., nu de huurkoopovereenkomst recht geeft op levering van de betrokken zaak.

In onderdeel F van artikel I wordt bepaald dat lid 7 van artikel 7:3 vervalst. De huurkoper van woonruimte behoort dezelfde bescherming te hebben als de koper van woonruimte, indien de nog niet notarieel vastgelegde huurkoopovereenkomst in de openbare registers wordt ingeschreven.

Artikel 105

Dit artikel bevat een soortgelijke bepaling als artikel 7:67 lid 2 van de Implementatiewet en het thans voorgestelde artikel 7:99. De redactie houdt rekening zowel met het geval dat de kredietgever de onroerende zaak van een derde heeft betrokken en deze onmiddellijk heeft doorverkocht in de vorm van huurkoop als met het geval dat de derde de in huurkoop geleverde zaak rechtstreeks aan de huurkoper heeft geleverd dan wel zich jegens hem rechtstreeks tot overdracht heeft verplicht. In beide gevallen is het redelijk dat de huurkoper zijn rechten uit wanprestatie van deze derde (mede) jegens de kredietgever kan uitoefenen, indien dit nodig is omdat hij van de leverancier niet verkrijgt waarop hij recht heeft. Zo zal hij ingevolge ernstige gebreken van de zaak betalingen aan de kredietgever kunnen opschorten dan wel een verkregen ontbinding mede aan de kredietgever kunnen tegenwerpen dan wel ook jegens hem ontbinding kunnen vorderen. Deze bepaling is voor alle huurkoopovereenkomsten die in een samenstel van overeenkomsten als bedoeld in artikel 101 lid 1 bestaan van essentieel belang en derhalve ingevolge artikel 112 van dwingend recht.

Artikel 106

Deze bepaling sluit aan bij artikel 7.1.12.5 van wetsvoorstel 24 212. De bepaling loopt in de pas met het huidige artikel 7A:1576m, leden 1, 2 en 3, en artikel 87 van dit wetsvoorstel betreffende goederenkrediet voor roerende zaken.

De in het eerste lid van artikel 87 voorkomende woorden "onder zich heeft" zijn vervangen door "aan hem is afgeleverd", omdat "onder zich heeft" in verband met onroerende zaken verwarrend kan zijn.

Artikel 107

Dit artikel bevat een soortgelijke bepaling als artikel 88 lid 1 betreffende de overeenkomst van goederenkrediet met betrekking tot roerende zaken. Het komt neer op een sterke vereenvoudiging van artikel 5 TWHOZ. De bepaling is in het bijzonder van belang in het geval dat de huurkoopovereenkomst nog niet tot enige inschrijving heeft geleid, zodat artikel 104 dan wel artikel 7.3 nog niet van toepassing is. Derden vinden in dit geval, evenals bij huur, bescherming in het feit dat de zaak kennelijk in gebruik is bij een ander dan de eigenaar zodat zij erop bedacht kunnen zijn dat deze ander een recht uitoefent dan ook aan de derde kan worden tegengeworpen. Heeft inmiddels een inschrijving als bedoeld in artikel 104 of artikel 7:3 plaats gevonden, dan valt de bepaling samen met wat goederenrechtelijk uit die artikelen voortvloeit. Na de inschrijving kan vervreemding niet tegen de huurkoper worden ingeroepen.

Artikel 108

De bepaling komt overeen met artikel 92 voor het goederenkrediet betreffende roerende zaken, als ook met het huidige artikel 7A:1576t en 44 Wck.

Artikel 109

Deze bepaling is ontleend aan artikel 7A:1576u en komt overeen met artikel 94. Uitdrukkelijk is aangegeven dat het hier om een retentierecht in de zin van artikel 3:290 BW gaat. De formulering van artikel 109 is aldus ook beter afgestemd op het geval van huurkoop van een onroerende zaak dan die van artikel 94 dat van "onder zich houden" spreekt. Zie ook de toelichting bij artikel 106.

Artikel 110

De bepaling vormt het sluitstuk van de huurkoopovereenkomst. Wanneer de huurkoper volledig van zijn verplichtingen is bevrijd, is de huurverkoper verplicht onverwijld aan de uiteindelijke eigendomsoverdracht van de onroerende zaak mee te werken. De huurverkoper zal zijn medewerking moeten verlenen aan de notariële akte waarbij de voor de eigendomsoverdracht nodige levering geschiedt, gevolgd door inschrijving daarvan in de openbare registers bedoeld in afdeling 3.1.2. In het geval dat er al een notariële akte van de huurkoopovereenkomst is opgemaakt en op grond van artikel 102 in de openbare registers is ingeschreven, zal de huurverkoper moeten meewerken aan het tot stand komen van de inschrijving in de openbare registers van de vervulling van de voorwaarde waaronder de in huurkoop gegeven zaak is geleverd. Daartoe is een notariële verklaring nodig waaruit blijkt dat de voorwaarden zijn vervuld.

Artikel 111

Deze bepaling (die in wetsvoorstel 24 212 niet voorkomt) verduidelijkt de toepassing van artikel 88 van Boek 3 in geval van overdracht op grond van een huurkoopovereenkomst. Voor de goede trouw van de huurkoper behoort voldoende te zijn dat die goede trouw bestond op het tijdstip van de inschrijving van de notariële akte van huurkoop in de openbare registers. Dat is immers het moment waarop de

huurkoper dan wel zijn notaris het nodige onderzoek dient te hebben gedaan en op de bevoegdheid van de huurverkoper heeft vertrouwd.

Artikel 112

Deze bepaling geeft aan in hoeverre de regeling voor alle huurkoopovereenkomsten betreffende onroerende zaken dwingend is. Dat geldt met name voor de artikelen 101-105 en 108. Voor wat artikel 108 betreft kan worden opgemerkt dat deze regel ook geldt voor de huurkoop van roerende zaken, zoals blijkt uit het voorgestelde artikel 92. Ook daar is zij dwingend, ook tussen ondernemingen. Verwezen moge worden naar artikel 98 en hetgeen hiervoor bij dat artikel is opgemerkt, onder meer over de iets andere oplossing van de UNIDROIT Model Law on Leasing, die mede voor leasing van onroerende zaken geldt.

Men lette voorts erop dat de voor de huurkoop van woonruimte, geregeld in onderafdeling 2, veel van de overige bepalingen van onderafdeling 1 dwingend worden gemaakt, zij het alleen voor zover het huurkoop van woonruimte betreft; zie artikel 117.

Onderafdeling 2

Huurkoop van woonruimte

Artikel 113

Het belangrijkste bezwaar van de Eerste Kamer tegen wetsvoorstel 24 212 was dat onvoldoende rekening werd gehouden met de behoefte aan bescherming van de huurkoper van woonruimte. Zoals bij de behandeling van wetsvoorstel 24 212 van regeringszijde is aangegeven roept een afzonderlijke regeling van de huurkoop van woonruimte een afgrenzingsprobleem op ter zake van wat als woonruimte kan gelden, met name ook in het geval dat de betreffende onroerende zaak zowel bedrijfsruimte als woonruimte bevat. Artikel 113 komt aan deze moeilijkheid tegemoet.

Voorop moet worden gesteld dat de woorden "een tot bewoning bestemde onroerende zaak of bestanddeel daarvan" eveneens worden gebezigd in artikel 7:2 betreffende de koopovereenkomst. Het ligt voor de hand dat de uitleg die aan deze omschrijving wordt gegeven in het kader van artikel 7:2 ook voor de uitleg van artikel 113 van belang is. Artikel 7:2 maakt deel uit van de Wet koop onroerende zaken die onderwerp is geweest van een aan de Tweede Kamer toegezegde evaluatie die heeft plaats gevonden door het Molengraaf Instituut voor Privaatrecht in een rapport van november 2009. In dat rapport is eveneens het probleem van de "gemengde overeenkomst" onder ogen gezien, met name het geval dat het object zowel een woning als bedrijfsruimte omvat. Uit het rapport blijkt dat in de praktijk uiteenlopende opvattingen bestaan met betrekking tot de vraag wat in een dergelijk geval nog als "tot bewoning bestemde onroerende zaak kan gelden", terwijl er op dit punt geen rechtspraak is gepubliceerd; men zie § 2.7.3.2.

De wenselijkheid van bescherming van de niet professionele huurkoper mee dat deze onderafdeling een ruim toepassingsgebied dient te hebben. Daaruit volgt dat, wanneer eenmaal is vastgesteld dat de huurkoper een natuurlijk persoon is die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, de onderafdeling van toepassing hoort te zijn, wanneer een deel van het object tot bewoning is bestemd. In het tweede lid is tot uitdrukking gebracht dat dit slechts anders is wanneer het object in huurkoop is gegeven als bedrijfsruimte en een, mede gelet op deze bestemming als bedrijfsruimte, afhankelijke woning tot deze bedrijfsruimte wordt gerekend. Deze maatstaf is ontleend aan artikel 7:290 lid 3. Aan deze maatstaf zal slechts bij uitzondering zijn voldaan.

Overigens verdient aandacht dat met bedrijfsruimte in dit artikel niet alleen wordt bedoeld op bedrijfsruimte in de zin van artikel 7:290, maar op een gebouwde onroerende zaak die noch woonruimte noch bedrijfsruimte in de zin van artikel 7:290 is; verg. artikel 7:230a.

Ook in ander opzicht is de uitleg van artikel 7:2 hier van belang. Zo vallen ook hier onder de omschrijving tweede woningen, vakantiewoningen e.d. men zie Kamerstukken II 1995/1996, 23 095, nr 5, p. 8 en 12.

Binnen de omschrijving valt voorts het geval van huurkoop van bedrijfsruimte waarvan partijen in afwijking van artikel 106 lid 3 zijn overeengekomen dat deze zal worden verbouwd tot woonruimte en die derhalve reeds ten tijde van de overeenkomst door partijen "tot bewoning is bestemd".

Onder de omschrijving kunnen eveneens woonwagens en woonschepen vallen, voor zover deze als onroerende zaken kunnen worden aangemerkt, wat in verband met HR 31 oktober 1997, NJ 1998, 97 (Portacabin) niet uitgesloten is. In geval zij roerend zijn, zal de huurkoopovereenkomst worden beheerst door de regels betreffende goederenkrediet, opgenomen in afdeling 1. Betreft het evenwel een teboekgesteld binnenschip dan is dit wetsvoorstel niet van toepassing, maar is de regeling van huurkoop in Boek 8 BW van toepassing.

Het derde lid bevat een "strekkingbepaling" die ten doel heeft te voorkomen dat de huurkoper met lege handen blijft staan, omdat zijn overeenkomst naar de letter net niet onder de omschrijving van huurkoop valt. Juist particuliere huurkopers van woningen zouden hiervan de dupe kunnen worden.

Het vierde lid geeft aan dat onderafdeling 1 van toepassing is, voor zover onderafdeling 2 daarvan niet afwijkt.

Ten slotte wordt er nog op gewezen dat titel 7.2A betreffende consumentenkrediet niet op huurkoop van onroerende zaken van toepassing is; men zie artikel 7:58 lid 2 onder a en b.

Artikel 114

In overeenstemming met hetgeen in de Eerste Kamer ter zake van wetsvoorstel 24 212 naar voren is gebracht, is in dit artikel voor wat betreft woonruimte teruggekeerd naar het stelsel van artikel 2 TWHOZ, dat voor de totstandkoming van de overeenkomst een notariële akte eist. Voor huurkopers van woonruimte – kort gezegd

consumenten – is het van essentieel belang om een goed inzicht te krijgen in hun rechten en verplichtingen en in de financiële consequenties van het contract, voordat zij zich aan dat contract binden. Het gaat hier immers om een geheel nieuwe figuur, die voor de particuliere huurkoper aanzienlijk moeilijker te overzien zal zijn dan een eenvoudige koop- of huurovereenkomst. Te bedenken valt bijvoorbeeld dat het bij huurkoop voor de huurkoper uiterst belangrijk is te weten of er op de woonruimte bijv. een hypotheek of een ander beperkt recht rust. Een koper kan deze hypotheek bij de levering aflossen met de aan de verkoper verschuldigde koopprijs. De huurkoper kan dat niet, omdat hij nu eenmaal in termijnen betaalt en dus niet de hele koopprijs op tafel zal kunnen leggen.

Opmerking verdient nog dat artikel 7 TWHOZ niet is overgenomen; zie de MvT bij wetsvoorstel 24 212 (1994-1995, 24 212, nr 3, p. 8). Zoals daar wordt uitgelegd zal de huurkoper op grond van de algemene regels van Boek 6 wel de hypotheekhouder rechtstreeks kunnen voldoen (artikel 6:30), maar deze niet kunnen dwingen betaling in termijnen aan te nemen. Dat zou immers de positie van de hypotheekhouder ernstig verzwakken, ondanks het feit dat het om vóór de huurkoop gevestigde hypotheek gaat, die dus tegen de huurkoper kan worden ingeroepen. Bovendien zou het in strijd komen met artikel 6:29.

Aan de bepaling van lid 1 is toegevoegd is dat een eventuele volmacht schriftelijk moet worden verleend. In de leden 2 en 3 wordt bepaald wat tussen partijen geldt, zolang een notariële akte ontbreekt. In de eerste plaats geldt dan een regel die overeenkomt met artikel 102 lid 1. Beide partijen zijn verplicht eraan mee te werken dat een notariële akte tot stand komt. In afwachting daarvan kan de huurkoper voor alle zekerheid gebruik maken van de bevoegdheid van artikel 7:3. In zoverre heeft de huurkoopovereenkomst reeds in dit stadium werking. Dat brengt mee dat in afwijking van de hoofdregel van artikel 3:39, de overeenkomst niet wegens het ontbreken van de voorgeschreven vorm nietig kan zijn.

Wel is die overeenkomst vernietigbaar in die zin dat ieder van de partijen bevoegd is tot vernietiging over te gaan, zij het dat die bevoegdheid, voor wat betreft de huurverkoper aan de hierna te noemen beperking is gebonden. Vernietiging heeft tot gevolg dat ook de verplichting mee te werken aan de notariële akte vervalt.

De huurkoper die tot vernietiging overgaat, kan terugbetaling van het door hem reeds betaalde vorderen behoudens een vergoeding van het door hem reeds genoten gebruik van de woning. Deze regel bouwt voort op artikel 3 lid 1 TWHOZ, met dien verstande dat de vraag of een vergoeding voor reeds genoten gebruik verschuldigd is, niet aan de beoordeling van de rechter is overgelaten, maar zonder meer bevestigend wordt beantwoord. De huurverkoper kan slechts tot vernietiging overgaan nadat hij aan de huurkoper een redelijke termijn heeft gesteld om zijn medewerking aan een notariële akte te geven en de huurkoper deze termijn ongebruikt heeft laten verstrijken. Aldus wordt de huurkoper beschermd tegen een onverhoedse terugtrekking van de overeenkomst door de huurverkoper.

Deze oplossing is aanzienlijk eenvoudiger dan de ingewikkelde regeling van artikel 3 leden 2-4 TWHOZ, die naast vernietiging door de huurkoper ook ontbinding

door de huurverkoper mogelijk maakt en voorts uitgaat van het voor 1992 geldende recht waaronder vernietiging en ontbinding slechts mogelijk was door een rechterlijke uitspraak. De thans voorgestelde regeling van lid 3 gaat echter uit van de sinds 1992 in artikel 3:49 neergelegde regeling dat vernietiging van de overeenkomst tot stand kan worden gebracht door een enkele buitengerechterlijke verklaring.

Verwacht mag worden dat partijen in geval van een geschil dan ook zullen trachten het buiten rechte eens te worden en dat als dat niet lukt, een beslissing aan de rechter in kort geding zal worden gevraagd.

De thans voorgestelde regeling sluit, anders dan artikel 3 lid 2 TWHOZ, niet uit dat de huurverkoper die door de houding van de huurkoper gedwongen wordt aan de overeenkomst een eind te maken, recht heeft op schadevergoeding. Indien de huurkoper noch de huurkoop vernietigt, noch wil meewerken aan een notariële akte, noch tot ontruiming wil overgaan, is er geen reden waarom de daaruit voor de huurverkoper voortvloeiende schade niet voor vergoeding in aanmerking zou moeten komen.

In het vierde lid wordt opgesomd wat de akte in elk geval dient te vermelden. Hier is onder meer overgenomen de verplichting de getaxeerde waarde van de woonruimte te vermelden, zoals deze blijkt uit een rapport van een door partijen aangewezen taxateur. Ook aan het behoud van deze aan artikel 1 TWHOZ ontleende regel is destijds in de Eerste Kamer veel aandacht besteed.

Ook is vermelding voorgeschreven van op de zaak rustende hypotheek en andere beperkte rechten. Indien de zaak niet met dergelijke rechten is belast, moet ook dat uiteraard worden vermeld.

Het vijfde lid neemt in de eerste plaats de regel over van artikel 2 lid 5 TWHOZ voor het geval partijen het niet eens worden over een taxateur. Het zegt tevens wat het rapport in elk geval moet inhouden.

Bij het zesde lid moet worden bedacht dat hier geen bedenktijd als bedoeld in artikel 7:2 geldt. Daaraan is geen behoefte nu de huurkoper vóór het tot stand komen van de notariële akte al uit de overeenkomst kan terugtreden door deze te vernietigen. Komt het tot inschakeling van de notaris, dan is het de taak van deze om zich vóór het verlijden van de akte ervan te vergewissen dat partijen van de strekking van de overeenkomst voldoende op de hoogte zijn, zoals volgt uit artikel 43 lid 1 van de Wet op het notarisambt. Een uitdrukkelijke bepaling als het vóór voormeld artikel 43 tot stand gekomen artikel 2 lid 8 TWHOZ is daarvoor niet nodig. Wel is het wenselijk uitdrukkelijk voor te schrijven dat partijen voldoende tijd moeten krijgen om kennis te nemen van het taxatierapport. In het zesde lid is daarom een bepaling opgenomen die overeenkomt met artikel 2 lid 6 TWHOZ.

Artikel 115

Deze bepaling die een soortgelijke regeling bevat als artikel 12 leden 1 en 2 TWHOZ en artikel 7:68 lid 1, is belangrijk met het oog op de bij langlopende huurkoopovereenkomsten zeer reële mogelijkheid dat de huurkoper genoodzaakt is naar een andere woning te verhuizen, bijv. omdat hij een werkkring elders aanvaardt

of omdat een wijziging in de samenstelling van zijn gezin hem tot verhuizing noodzaakt. Hij zal dan van de overeenkomst af moeten. Met een vervroegde aflossing in combinatie met verkoop van de aldus door hem in eigendom verkregen woning aan een derde, kan dat worden bereikt.

Van de vervroegd afgeloste termijnen zal het rentegedeelte zoals dat in de overeenkomst is vermeld, moeten worden afgetrokken. Hetzelfde geldt voor de door de vervroegde aflossing bespaarde kosten. Voor een verwijzing naar de wettelijke rente zoals opgenomen in artikel 12 lid 2 TWHOZ is geen reden, ook niet als deze hoger mocht zijn dan de bedongen rente.

Ook is afgezien van een regeling als die van artikel 7:68 leden 2-5. Voldoende is dat het moet gaan om redelijke kosten en dat de verplichting om deze kosten te vergoeden en de wijze van berekening van deze kosten uitdrukkelijk in de huurkoopovereenkomst zijn bedongen, zodat de huurkoper weet wat hij bij een verhuizing op dit punt verwachten kan.

Artikel 116

Bij het beding onder a gaat het om een aangepaste versie van artikel 10 TWHOZ.

Het beding onder b dient eveneens uitgesloten te zijn. Anders dan artikel 11 lid 1 TWHOZ wordt niet uitgesloten dat de ontbinding overeenkomstig artikel 267 van Boek 6 geschiedt, maar dan dient daaraan wel een passende ingebrekestelling te zijn voorafgegaan. De termijn van ten minste drie maanden houdt rekening met het feit dat het hier om woonruimte gaat.

Artikel 117

Dit artikel geeft aan welke bepalingen in geval van huurkoop van woonruimte door een consument van dwingend recht zijn. De bepaling moet worden gelezen in combinatie met artikel 112, volgens welke bepaling ook de artikelen 101-105 en 108 van dwingend recht zijn, maar dan voor elke huurkoop van onroerende zaken.

TITEL 2C

GELDLNING

Artikel 118

Lid 1 geeft een omschrijving die duidelijk maakt dat het hier niet gaat om een zg. "reële overeenkomst", die pas tot stand komt door "afgifte" van het geleende, zoals het stelsel is van het huidige artikel 7A:1791. Men zie echter lid 2 en artikel 120 waar langs een andere weg hetzelfde resultaat als met een "reële overeenkomst" kan worden bereikt voor de gevallen waarin dat resultaat wenselijk is

Ook artikel IV F 1:101 lid 2 DCFR maakt de geldlening tot een gewone obligatoire overeenkomst. Zo ook bijv. par 598 BGB en artikel 312 Zwitsers OR.

Aandacht verdient verder dat het eerste lid spreekt van terugbetaling aan de uitlener van "een overeenkomstige som geld". Deze redactie houdt er rekening mee

dat niet alleen de geleende (hoofd)som terug moet worden betaald maar ook de rente, kosten, inflatiecorrecties en wat verder nog uit de overeenkomst mocht voortvloeien. Met het oog hierop is de redactie ruimer dan die van het huidige artikel 7A:1793 (alleen "de geldsom die bij de overeenkomst is uitgedrukt") en minder vaag dan die van artikel 7.2.1.1 van het voorontwerp dat spreekt van teruggave van "een geldsom". Men zie hierover Asser-Van Schaick, nrs 19 en 38.

Het tweede lid ziet op het veel voorkomende geval van een kredietovereenkomst waarbij de kredietnemer het krediet kan opnemen, maar dat niet hoeft. Men denke aan de bevoegdheid tot een bepaald bedrag "rood" te staan of aan een bankkrediet waarvan de kredietnemer naar behoefte gebruik kan maken. Het recht van de kredietnemer komt neer op een bevoegdheid ("wilsrecht") om van de kredietfaciliteit gebruik te maken. Het is wenselijk duidelijk te doen uitkomen dat dit onder het nieuwe recht zo blijft. Volgens de Hoge Raad (29 oktober 2004, NJ 2006, 203) kan op een dergelijk wilsrecht geen beslag worden gelegd. Het tweede lid heeft mede tot gevolg dat dit arrest onder het nieuwe recht zijn betekenis blijft behouden en dat het loslaten van de constructie van de "reële overeenkomst" niet tot een andere conclusie leidt.

Artikel 119

Dit artikel geeft de verhouding weer tussen deze titel en de titels 2A en 2B. Deze titel dient geen afbreuk te doen aan het dwingende recht van de titels 2A en 2B. Te bedenken valt dat een overeenkomst van geldlening zeer wel deel kan uitmaken van een samenstel van overeenkomsten die een commerciële eenheid vormen in de zin van artikel 84 lid 1 of 101 lid 1.

Artikel 120

Dit artikel bereikt voor geldleningen tussen particulieren een vergelijkbaar resultaat als uit het huidige artikel 7A:1791 voortvloeit door middel van de constructie van de "reële overeenkomst". Voor het resultaat van die constructie is immers voor geldleningen tussen particulieren – waarvoor in 1838 wellicht meer aandacht bestond – veel te zeggen; men zie Asser-Van Schaick nr 2. Het ligt niet voor de hand dat van een mondelinge belofte aan een vriend of familielid om aan deze een geldsom te lenen in rechte nakoming kan worden gevorderd. Men zie ook artikel 121 lid 1 dat bepaalt dat een natuurlijk persoon die niet in de uitoefening van een beroep of bedrijf handelt, slechts rente verschuldigd is, indien dit schriftelijk is bedongen.

Artikelen 121 en 122

Deze bepalingen regelen tezamen de verschuldigdheid van rente. De particulier die geld uitleent, naar mag worden aangenomen in het algemeen als vriendendienst, heeft geen recht op rente tenzij schriftelijk anders is bedongen. In andere gevallen is in beginsel rente verschuldigd tenzij is overeengekomen dat het om een renteloze lening gaat. Is overeengekomen dat rente verschuldigd is, maar is niet de hoogte van die

rente bedongen, dan volgt uit artikel 122 dat de wettelijke rente verschuldigd is, zoals deze voortvloeit uit de artikelen 6:119-120.

De artikelen 121 en 122 wijken niet sterk af van de huidige artikelen 7A:1804 en 1805. Het vereiste dat rente schriftelijk moet zijn overeengekomen, zoals het huidige artikel 1804 bepaalt, is in artikel 121 lid 1 echter beperkt tot het geval dat het geld door een particulier wordt uitgeleend; zie Asser-Van Schaick, nr 48. Daarbij moet in het oog worden gehouden dat in geval van consumentenkrediet eveneens een geschrift vereist is; zie artikel 7:61 lid 2 onder f zoals dat is komen te luiden in de Implementatiewet.

De regeling verdient de voorkeur boven die van artikel IV F 1:104 DCFR, die bovendien geen oplossing biedt voor het geval dat wel rente verschuldigd is, maar niet is bepaald hoeveel.

Artikel 123

Volgens artikel 7A:1797 kan de rechter bij gebreke van een bedongen termijn voor de terugbetaling de lener "enig uitstel" verlenen. Deze vage bepaling geeft evenwel onvoldoende houvast mede met het oog op de aanvang van de verjaring van artikel 3:307 lid 2, met name de verjaringstermijn van vijf jaren. Die termijn begint te lopen van de aanvang van de dag, volgend op die waartegen de schuldeiser heeft meegedeeld tot opeising te zullen overgaan en eindigt na het verstrijken van de termijn van zes weken. Zie voor de verjaringstermijn van twintig jaren HR 12 november 1999, NJ 2000, 67, waaruit volgt dat de twintig jaar termijn gaat lopen vanaf het moment dat de in artikel 123 bedoelde mededeling "op zijn vroegst mogelijk was".

De bepaling bouwt voort op artikel 7.2.1.3 van het voorontwerp uit 1972, maar geldt niet alleen voor de "hoofdsom" maar voor het gehele nog verschuldigde bedrag, inclusief rente, kosten e.d..

Artikel 124

Dit artikel handhaaft in beginsel artikel 7A:1798 betreffende het beding dat de lener de geldsom zal terugbetalen "wanneer hij daartoe in staat zal zijn". De bepaling maakt duidelijk dat het hier geen overeenkomst voor onbepaalde tijd betreft, maar een onder een – zij het vage – tijdsbepaling. Men zie Asser-Van Schaick, nr 28. Het beding impliceert dat de lener verplicht is het nodige te doen om zich weer tot terugbetaling in staat te stellen. Uitgangpunt is voorts dat de lener op het tijdstip van de geldlening niet over voldoende middelen beschikt, maar daarover later wel zal beschikken. De bewijslast dat de lener weer tot terugbetaling in staat is, zal in beginsel op de uitlener rusten met dien verstande dat de lener verplicht zal zijn een eventuele ontkenning behoorlijk te motiveren en daartoe de gegevens te verschaffen waarover hij beschikt. Men zie ook hierover Asser-Van Schaick, nr 28.

E

Artikel 7:3 dient ook bij de huurkoop van tot bewoning bestemde onroerende zaken te gelden en is daarom aangepast.

ARTIKEL II

Deze bepaling is ontleend aan artikel III van wetsvoorstel 24 212. de huurkoper van een onroerende zaak dient ook in geval van executie van die zaak in zijn goederenrechtelijk aanspraak beschermd te worden door hem bij de verdeling van de executieopbrengst voorrang te geven onmiddellijk na degene tegen wie hij zijn recht niet heeft kunnen invoeren.

ARTIKEL III

In het voorgaande ligt besloten dat de titel 7A.5A en 7A.14 moeten worden ingetrokken.

ARTIKEL IV

De Wet op het consumentenkrediet met uitzondering van Hoofdstuk V inzake schuldbemiddeling moet worden ingetrokken.

ARTIKEL V

Ook de TWHOZ moet worden ingetrokken, nu zij door de tweede afdeling van titel 7B wordt vervangen.

ARTIKEL VI

P.M. wijziging van andere wetten.

ARTIKEL VII

Deze overgangsregeling kent geen onmiddellijke werking. Uit artikel 68a lid 2 Overgangswet nieuw BW vloeit voort dat, zolang het nieuwe recht niet van toepassing is, het bestaande recht blijft gelden. Een andere oplossing is hier niet goed mogelijk in verband met het feit dat artikel V van de Implementatiewet kredietovereenkomsten voor consumenten evenmin voor lopende overeenkomsten geldt en dit voorstel ervan uitgaat dat titel 7:2A van toepassing is. Artikel V stemt overeen met artikel 30 van de richtlijn.

De Minister van Veiligheid en Justitie,

TRANSPONERINGSTABELLEN

WETSVOORSTEL	BOEK 7A BW, Wck, Groene Boek, TWHOZ
75	
76	36 Wck
77	33 Wck
78	31 Wck
79	40 lid 1 Wck
80	43 Wck
81	41 leden 1-2
82	44 lid 1 Wck
83	33 onder e Wck
84	1 Wck, 1576, 1576h BW, 7.1.11.1 en 7
85	
86	30 Wck, 1576, lid 1 en 2, 1576i, 1576j BW, 7.1.11.1, lid 2 en 3, 7.1.11.8 en 9
87	1576m BW, 7.1.11.11
88	1576l lid 2, BW, 7.1.11.13
89	40 lid 2 Wck
90	41 lid 3 Wck, 1576s BW, 7.1.11.16
91	1576r, 7.1.11.15
92	44 lid 2 Wck, 1576t BW, 7.1.11.17
93	1576w en x BW, 7.1.11.20
94	1576u BW, 7.1.11.18
95	42 Wck, 1576v BW, 7.1.11.19
96	
97	
98	
99	7 UNIDROIT-Model law on leasing
100	1576 lid 5
101	7.1.12.1 wv 24 212
102	7.1.12.2
103	7.1.12.3
104	7.1.12.4
105	
106	7.1.12.5
107	5 TWHOZ
108	1576t BW, 11 lid 3 TWHOZ
109	1576u BW

110	7.1.12.6 BW en 12 lid 3 TWHOZ
111	
112	7.1.12.7
113	7:290 lid 3 BW, 1 lid 2 TWHOZ
114	2 TWHOZ
115	12 lid 1 en 2 TWHOZ
116	10 en 11 lid 2 TWHOZ
117	
118	7.2.1.1
119	
120	7A:1791 BW
121	7A:1804, 7.2.1.2 leden 1 en 2
122	7A:1805, 7.2.1.2 lid 3
123	7A:1797, 7.2.1.3
124	7A:1798

Wck	Titel 7A.5A	Titel 7.14	TWHOZ	7.1.11	7.1.12	Wv
1						84
2						
3						
5						
30						86
31						78
33						77
33 onder e						83
34						
35						
36						76
38						
40 lid 1						79
40 lid 2						89
41 lid 1 en 2						81

41 lid 3					90
41 lid 4					12 Grondwet
42					95
43					80
44 lid 1					82
44 lid 2					92
46					
47					
48					
48a					
	1576				84
	1576 lid 1 en 2				86
	1576 lid 5				100
	1576a				
	1576b				
	1576c				
	1576d				
	1576e				
	1576f				
	1576g				
	1576h				84
	1576i				86
	1576j				86
	1576k				
	1576l lid 2				88
	1576m				87
	1576n				
	1576q				
	1576r				91
	1576s				90

	1576t				92, 108
	1576u				94, 109
	1576v				95
	1576w				93
	1576x				93
		1791			120
		1792			
		1793			
		1796			
		1797, 7.2.1.3			123
		1798			124
		1799			
		1800			
		1801			
		1804, 7.2.1.2 lid 1 en 2			121
		1805, 7.2.1.2 lid 3			122
		1806			
				1	84
				1 lid 2	86
				1 lid 3	86
				2	
				3	
				4	
				5	
				6	
				7	84
				8	86
				9	86

				10		
				11		87
				12		
				13		88
				14		
				15		91
				16		90
				17		92
				18		94
				19		95
				20		93
				21		
					1	101
					2	102
					3	103
					4	104
					5	106
					6	110
					7	112
			1 lid 2			113
			2			114
			3			
			4			
			5			107
			6			
			7			
			8			
			9			
			10			116
			11 lid 2			116
			12 lid 1 en 2			115
			12 lid 3			110

			13			
			14			
			15			
			16			
			17			
			18			
			19			